

בענין צירוף מינים והפרשתם מזה על זה

משנה חלה פ"א מ"א, ופ"ד מ"א וב', משנה כלאים פ"א מ"א ור"ש שם, גמ' פסחים ל"ה. גמ' מנחות ע. וברש"י ותוס' שם, רא"ש הל' חלה ס"א, רמב"ן הל' חלה, פסקי חלה לרשב"א ש"א פ"ב, טוש"ע יו"ד סי' שכ"ד.

צירוף מינים לשיעור חלה - בירושלמי פ"א ה"א דף ב' מקשה סתירה בין המשנה ראשונה במס' חלה למשניות בפ"ד מ"א ומ"ב שבמשנה ראשונה מבואר שכל המינים מצטרפים ואילו בפ"ד מבואר שאין כל המינים מצטרפים, ור' יונה בשם רבי יוחנן מתרץ שיש חילוק בין נשוך לבלול, ועיין תוס' פסחים דף לה (ד"ה כוסמין) שהביאו דברי הירושלמי, וכן בתוס' במנחות דף ע (ד"ה תנא).

עירבב את העיסות – ע"י רמב"ן ורשב"א פ"א דחלה, ומאירי הל' חלה שהביאו ירושלמי דאפי' בללן בבציקן, וכ"כ בתשב"ץ ח"ב (סי' רצ"א), ובפרישה (סק"ד) כ' דהא דמצטרפין מין בשאינו מינו זהו דוקא כשעירבן קמח אבל אם עירב העיסות יחד זה חשיב בנשיכה דאין מצטרפות, וכבר הק' עליו הט"ז (סק"ב) דהירושלמי חילק בין נשוך לבלול ומשמע דמצטרפין אף בכה"ג שבלל העיסות יחד.

אם יש שיעור חלה בכל מין בפני עצמו - התוספות במנחות והר"ש כלאים (פ"א מ"א) והר"ן (ד"ה כוסמין) הקשו איך מינים שהם כלאים זה בזה יכולים להצטרף לגבי חלה והרי שנינו כל שהוא כלאים בחבירו לא יתרום מזה על זה, ויתרצו שיש לחלק ולומר שאף שלגבי תרומה וכלאים אינם מין אחד בכל אופן לגבי חלה העיסה קובעת ועיסותיהם כן דומות, עוד תירצו התוספות והר"ש שהדין שנאמר בתרומה שאין תורמים מזה זהו דווקא באופן שיש בכל עיסה שיעור חיוב חלה ולכך אין לתרום מאחד על חבירו אולם אם אין בכל עיסה שיעור חלה בפני עצמו ניתן לצרפם ולהפריש חלה מכוסמין על חטים והביאו ראיה לדבריהם מתוספתא חלה פ"ב, ודבריהם יותר מפורשים בפ"א מ"א במשניות כלאים בר"ש ורא"ש שם, ועי' גם רא"ש ריש מס' חלה, ורא"ש בהלכה ריש הלכות חלה.

חצי קב חטים חצי קב שעורים וכו' – עי' ר"ש כלאים בפ"י הראשון דגם החיטין ושעורין נטבלו אבל בפ"י השני בר"ש כתב וכ"כ בשטמ"ק מנחות דרך הכוסמין נטבלו לחלה והשאר פטורין, ועי' ירושלמי פ"ד ה"ב דנוטל מן הכוסמין לפי מה שהן, ובבהגר"א פירש דנוטל כנגד כל המינים, וכ"כ בס' דרך אמונה, וכן משמע מלשון השו"ע, וצ"ע בדברי הש"ך ס"ה סק"ג שכתב דהחטין ושעורים פטורין וא"כ למה צריך להפריש נגד כולם דהרי השאר אינם טבל כלל.

צירוף חדש וישן – מתני' פ"ד מ"ד, עי' ר"ש שם והרמב"ן שהביאו הירושלמי, ומבואר בירושלמי דמדאורייתא מצטרף, ועי' ש"ך סקט"ז וט"ז סק"ח דודאי הוא דמה"ת מצטרפין לחיוב וצריך להפריש עליהם מצד אחר, ובערוך השולחן סעי' כ"ב דייק מלשון הירושלמי דהחדש וישן כלל אינם מצטרפין לחיוב ומשום הך גזירה דאין תורמין מזה על זה.

ציוני דרך

פרק א'

רובו יסוב על שלשה ענינים:
(א) מיני התבואות החייבים
בחלה. (ב) עיסות הפטרות
מחלה מצד שעורן, או מצד
הלישה או האפיה. (ג) עונש
אכילת החלה (לזרים)
וקדושת אכילתה (לכהנים).
ואם נתערבה בכמה
מתבטלת.
משנה א'

חמישה מינים החייבים
בחלה, ומתי מצטרפין זה עם
זה להשלים השיעור. ודין
מינים אלו לגבי איסור חדש.
משנה ב'
דין מינים הנ"ל לגבי מצה,
חמץ, נדרים, חלה, ומעשרות.

ילקוט באורים

משנה א' - הקדמה

מצות עשה להפריש תרומה
מהעיסה וליתנה לכהן, שנאמר
"ראשית עריסותיכם תרימו
תרומה". אין חייבים בחלה מן
התורה אלא בארץ ישראל בלבד
שנאמר "והיה באכלכם מלחם
הארץ", אך מפרשין חלה
בחוצה לארץ מדברי סופרים כדי
שלא תשתכח תורת חלה
מישראל.

(ש"ע י"ד סי' שכ"ב)

א. כוסמין הוא מין אחד ממוצע
בין מין חטים ומין שעורים אבל
הוא ממין החטים עד שקורין לה
חטה מדברית.

(מאיד)

ב. ובזמן הזה אסורה עד תחלת
ליל י"ז בניסן בארץ ישראל ועד
תחלת ליל י"ח בניסן בחו"ל.

(תפארת-ישראל)

ג. ר"ל בלילה הראשון שהכתוב
קבעו חובה.

(מאיד)

ד. אי נמי שצריך להעבירן מעל
השלחן. אי נמי שצריך להעבירן
מן העולם.

(שנות אליהו)

ה. היינו שעושין ממנו כרי.

ו. פ"י אף הנודר מן הדגן.

(שנות אליהו)

[ועיין בעתו"ס אות ג']

כתב הרמב"ם, סידר אחר מסכת מעשר שני, מסכת חלה,
בשניל שאחר שמוציאין מן הזרע כל אלו המתנות שהם
תרומה, ומעשר ראשון, ומעשר שני, ואז יטחנוהו ועושין
אומן קמח ולשין אומן, ואז יתחייב בחלה:

פרק א (א) ואסורין כו'. הכי גרסינן בספרים ובפירוש

הר"מ. אבל הר"ש גורס
אסורים בחדש מלפני
העומר ומלקצור מלפני
הפסח, וכן נראה שהיא
גירסת הר"ב. וגירסא זו
נראה עיקר, דלגירסת
הספרים איכא למטעי
דאסורים לפני הפסח היינו
קודם הפסח, אבל כשיגיע
תחלת הפסח שרי כו', והא
מלחא לימא, דמקרא מלא
הוא [ויקרא כג] עד עכ"ס
היום הזה עד הביאכם כו',
וזה בראשון לחול המועד,
הלך בחדש מלפני העומר
גרסינן. תוי"ט. וע"ע:
(ב) בגמרא מנחות דף ע"א,
מדכתיב [שמות כג] בשדה,
עד שיהא נקלט ונשרש
בשדה. והך קרא בשמי
הלחם כמי, ואזריעת
העומר קאי, דשמי הלחם לא
שרי למקדש אלא תצואה
דשרי עומר להדיעו. רש"י:
(א) הנודר מן הפסח וכו'
דברי ר"מ, ותכמים אומרים
הנודר מן הדגן וכו'. כן
הנוסחא בספרים. ופליגי
רבנן אדיוקא דר"מ, דליהו
לא קאמר אלא הנודר מן
הפסח ומן התצואה שאינו

אסור אלא בהן, וקאמרי רבנן דנודר מן הדגן נמי אינו
אסור אלא בהן. ומלשון הר"ב משמע דגרס דברי
ר"מ הנודר מן הדגן אסור בכל המינים, והכי קאמר
אסור אלא בהן. וחיבין בחלה

אסור אלא בהן, וקאמרי רבנן דנודר מן הדגן נמי אינו
אסור אלא בהן. ומלשון הר"ב משמע דגרס דברי
ר"מ הנודר מן הדגן אסור בכל המינים, והכי קאמר

מנטרפין: **ואסורים בחדש.** כדכתיב (ויקרא כג) **וְלַחֶם וְקָלִי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה,** וגמרינן לחם לחם מפסח: **ומלקצור מלפני הפסח.** שאסור לקצור מאחד מחמשת המינים קודם קצירת העומר^ב, דכתיב בעומר (שם) **רִאשִׁית קְצִירְכֶם שְׂחָהָה תַּחֲלֶה לְכָל הַנִּקְצָרִים,** ואחיא ראשית ראשית מחלה, כתיב החם (במדבר טו) **רִאשִׁית עֶרְסְתְּכֶם,** וכתיב הכא **ראשית קצירכם,** מה להלן מחמשת המינים אף כאן מחמשת המינים: **ואם השרישו.** אחד מחמשת המינין הללו, קודם קצירת העומר: **העומר מתירן.** ומוחר לקצרו אחר קצירת העומר, דכתיב (שמות כג) **אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה,** משעה שזרע ונשרש בשדה^א: **ואם לאו.** שלא השרישו אלא אחר קצירת העומר: **אסורים עד שיבא עומר הבא.** של שנה הבאה: **ב יצא ידי חובתו.**

דכתיב (דברים טו) **לֹא תֹאכַל עֲלֵיו חֶמֶץ טָעַמְתָּ יָמִים פָּאֲכַל עֲלֵיו מֵאוֹת,** דברים הבאים לידי חמון אדם יוצא בהן ידי חובת מצה, דברים שאין צאים לידי חמון אין אדם יוצא בהן ידי חובת מצה: **נתערב אחד מהן בכל המינים.** נתערב אחד מחמשת המינים הללו בשאר תערובות, כגון כותח הצנלי ושכר המדי: **הרי זה עובר בפסח.** על כל יראה וכל ימצא, אם הניחו בראשית: **הנודר מן הדגן אסור בכל המינים.**^ב דדגן כל דמידגן משמע, וקטנית וזרעים מידי דמידגן^ג הוא: **אינו אסור אלא בהן.** דדגן ותצואה אחד הוא. והלכה כחכמים:

חמשה דברים חייבים בחלה. דגמרינן חלה מפסח נאמר בפסח מלחם לחם עני (דברים טו) ונאמר לחם בחלה ויהיה באכלכם מלחם הארץ (במדבר טו) מה לחם האומר בפסח דבר

הבא לידי חמון אף לחם האומר בחלה דבר הבא לידי חמון. ואין לך בא לידי חמון אלא אלו חמשת המינים בלבד: **ומצטרפין זה עם זה.** להשלים שיעור העיסה המייצג בחלה. ולא שיטטרפו כולן יחד, דמין בשאינו מינו אינו מצטרף, כדחנן לקמן ריש פ"ד, אלא החטים מצטרפים עם הכוסמין בלבד מפני שהם מינין, והשעורים מצטרפים עם הכל חוץ מן החטים, ואע"ג דכוסמין מין חטין הם, לאו מין חטין דוקא אלא מין שעורים ואף מין חטים, ומצטרפין עם החטים והשעורים. וצירושלמי משמע דאם נלושו יחד

מצטרפין אפילו מין בשאינו מינו, אבל אם לא נלושו יחד אלא שאחר כך היו נוגעין העיסות זו בזו, מין צמינו מצטרפין, שלא צמינו אין

מצטרפין: **ואסורים בחדש.** כדכתיב (ויקרא כג) **וְלַחֶם וְקָלִי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה,** וגמרינן לחם לחם מפסח: **ומלקצור מלפני הפסח.** שאסור לקצור מאחד מחמשת המינים קודם קצירת העומר^ב, דכתיב בעומר (שם) **רִאשִׁית קְצִירְכֶם שְׂחָהָה תַּחֲלֶה לְכָל הַנִּקְצָרִים,** ואחיא ראשית ראשית מחלה, כתיב החם (במדבר טו) **רִאשִׁית עֶרְסְתְּכֶם,** וכתיב הכא **ראשית קצירכם,** מה להלן מחמשת המינים אף כאן מחמשת המינים: **ואם השרישו.** אחד מחמשת המינים הללו, קודם קצירת העומר: **העומר מתירן.** ומוחר לקצרו אחר קצירת העומר, דכתיב (שמות כג) **אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה,** משעה שזרע ונשרש בשדה^א: **ואם לאו.** שלא השרישו אלא אחר קצירת העומר: **אסורים עד שיבא עומר הבא.** של שנה הבאה: **ב יצא ידי חובתו.** דכתיב (דברים טו) **לֹא תֹאכַל עֲלֵיו חֶמֶץ טָעַמְתָּ יָמִים פָּאֲכַל עֲלֵיו מֵאוֹת,** דברים הבאים לידי חמון אדם יוצא בהן ידי חובת מצה, דברים שאין צאים לידי חמון אין אדם יוצא בהן ידי חובת מצה: **נתערב אחד מהן בכל המינים.** נתערב אחד מחמשת המינים הללו בשאר תערובות, כגון כותח הצנלי ושכר המדי: **הרי זה עובר בפסח.** על כל יראה וכל ימצא, אם הניחו בראשית: **הנודר מן הדגן אסור בכל המינים.**^ב דדגן כל דמידגן משמע, וקטנית וזרעים מידי דמידגן^ג הוא: **אינו אסור אלא בהן.** דדגן ותצואה אחד הוא. והלכה כחכמים:

ציוני דרך

פרק ד'

משניות א-ג

בדין צירוף עיסות לשיעור

חלה (בנשיכה או בסל).

משנה א'

חילוק בעלים, או חילוק

מינים, מבטל הצירוף.

משנה ב'

בחמשת מיני דגן, איזה מינים

מצטרפין זה עם זה.

משנה ג'

אם יש דבר פטור באמצע בין

העיסות מתי מצטרפין.

משנה ד'

קב חדש וישן שנשכו - ביצר

מפריש חלתו. ודין הנוטל

חלה מעיסה שהיא פחות

מכשיעור.

ילקוט באורים

א. מהי נשיכה וצירוף סל - ראה

לעיל פרק ב' משנה ד'.

ב. ובירושלמי אמר ר' יוחנן

אשה אחת שמקפדת, כגון נקי

וקיבר, עשו אותה כשתי נשים,

ושתי נשים שאין מקפידות עשו

אותן כאשה אחת.

(מלאכת-שלמה)

ג. פטור. בנשוך, אבל בבלול כל

חמשת מינים מצטרפין זה עם זה

כדתנן לעיל ריש פרק קמא.

(מלאכת-שלמה) [וראה בר"ב שם]

ד. דוקא לענין צירוף לכשיעור

מיקרי כוסמין מין חטים, שאינו

מקפיד בנשיכתו לפי שדומין זה

לזה, אבל שתי עיסות אחת של

חטים ואחת של כוסמין וכל

אחת יש בה שיעור אין תורמין

מזה על זה. (משנה-ראשונה)

ה. גם זה הסתם לבית הלל, וכן

כל המשניות המוזכר בהן קבים

לענין שיעור חלה.

(מלאכת-שלמה)

ו. אבל קב שעורים מצרף שני

קבין חטים [כיון שהוא מין

חיוב]. הר"ש. (מלאכת-שלמה)

ז. מתבואה ישנה וחדשה,

[כלומר שגדלו כל אחת בשנה

אחרת], והרי אסור להפריש מזה

על זה [כתרומות פ"א מ"ה].

(תפארת-ישראל)

ח. מיהו ודאי מצטרפי לחיוב

חלה ויטול מכל אחד בפני

עצמו. והכי קיי"ל.

(תפארת-ישראל)

מן העניים וימי ניקוף ועוללות המעורבות, על הדרך
שזכר בפאה משנה ב' פרק ה'. הר"מ: (יג) והר"ש
נסתפק אם יתן לו נחמס או שמוכר לו היתר לפי חשבון.
כמו שכתבתי בריש דמאי: (יד) ולפי זה דוקא טבול
לתרומה גדולה, אבל במעשר ראשון הטבול לתרומת
מעשר לא. ומיהו החוס'

הביאו בשם הירושלמי טעם
אחר משום דהוי דבר שיש
לו מתירין ואפילו באלף לא
בטיל. וכחצו דמכל מקום
אצטרף לטעמא דכהמיתו
כו', משום דמטעם דבר שיש
לו מתירין לא היה נאסר
אלא כשהבעלים בעיר
שיכולים להפריש, אבל
כשאנס בעיר אף שיכול לילך
למקומם מכל מקום כיון
שיש טורח והוצאה הוי כאין
לו מתירין: (טו) ושלם במינו
בנותן טעם. דלא אמרו דבר
שיש לו מתירין אפילו באלף
לא בטיל, אלא במינו:

פרק ד' שתי נשים שעשו שני
קבין, ונגעו זה בזה, אפילו הם
ממין אחד, פטורים. ובזמן שהם
של אשה אחת, מין במינו, חיב.
ושלם במינו, פטור: ב איזה הוא
מין במינו, החטים אינן
מצטרפות עם הכל, אלא עם
הכסמין. השעורים מצטרפות
עם הכל, חוץ מן החטים. רבי
יוחנן בן נורי אומר, שאר המינים
מצטרפין זה עם זה: ג שני קבים
וקב ארזי או קב תרומה^(א)

באמצע^(ב), אינן מצטרפין. דבר
שנפלה חלתו באמצע, מצטרפין,
שפבר נתחיב בחלה: ד קב חדש
וקב ישן שנשכו זה בזה, רבי
ישמעאל אומר, ויפול מן האמצע,
וחכמים אומרים. הנופל חלה מן הקב, רבי עקיבא
אומר, חלה. וחכמים אומרים, אינה חלה:
אם היו שתי עיסות אחת של חטים ואחת של מין אחר מחמשת המינים,
ואין באחת מהן שיעור חלה ונושכות זו בזו: השעורים מצטרפות עם הכל. אף עם
הכוסמין, ואע"ג דמין חטים הן, לאו דוקא מין חטים אלא מין שעורים ואף מין חטים, והכי
פרישנא לה בריש פ"ק: שאר המינים מצטרפין זה עם זה. כגון כוסמין ושזולת שועל
ושיפון. והלכה כר' יוחנן בן נורי: ג שני קבין. של א' מחמשת המינים שחייצין בחלה: וקב
אורז או תרומה. שאין חייצין בחלה באמצע: אין מצטרפין. להתחייב בחלה: ד יפול
מן האמצע. ממקום שנושכין זה את זה, נמלא מפריש משמיהן: וחכמים אומרים. שהרואה
סבור שמוחר לתרום ולעשר מן החדש על הישן ומן הישן על החדש^(ז). והלכה כחכמים: מן
הקב. שאין בו שיעור חלה: ר"ע אומר חלה. והוא שהשלים^(ח) על העיסה אחר כן כשיעור

לכהן^(ט): י הנופל שאור מעיסת חטין.
שלא הורמה חלה: ואם לאו פטורה. דאין
הטבל אוסרה, כיון דליכא טעם: א"כ למה
אמרו הטבל אוסר בכל שהוא. דאמרו

לעיל כשאין לו פרנסה
שמביא על הכל. הני
מילי במינו, אבל שלא
במינו כי האי דחטין
באורז, בנותן טעם,
דטעמא דטבל ככל
שהוא, משום דכהמיתו,
דחטה אחת פוטרת את
הכרי^(י), כך איסורו,
והאי טעמא לא שייך
אלא מין במינו: פרק
ד' שתי נשים.
אפילו הן ממין
אחד פטור. ואין
נשיכה וצירוף סל'
מצרפן, כיון שמקפידות.
ואפילו לשו שני קבין
כאחד, כיון דסופן
ליחלק פטורות. וסתם
מתני' כצית הלל דאמרי
קציים לחלה, ואינה
הלכה, דקיי"ל דחמשה
רצעים הוא שיעור
חלה: ובזמן שהן
של אשה אחת.
סתם אשה אחת אינה
מקפדת אם העיסות
נוגעות זו בזו: מין
במינו חייב. בנשיכה
או בצירוף סל':
ב החטים אינן

מצטרפות עם הכל.
ואין באחת מהן שיעור חלה ונושכות זו בזו: השעורים מצטרפות עם הכל. אף עם
הכוסמין, ואע"ג דמין חטים הן, לאו דוקא מין חטים אלא מין שעורים ואף מין חטים, והכי
פרישנא לה בריש פ"ק: שאר המינים מצטרפין זה עם זה. כגון כוסמין ושזולת שועל
ושיפון. והלכה כר' יוחנן בן נורי: ג שני קבין. של א' מחמשת המינים שחייצין בחלה: וקב
אורז או תרומה. שאין חייצין בחלה באמצע: אין מצטרפין. להתחייב בחלה: ד יפול
מן האמצע. ממקום שנושכין זה את זה, נמלא מפריש משמיהן: וחכמים אומרים. שהרואה
סבור שמוחר לתרום ולעשר מן החדש על הישן ומן הישן על החדש^(ז). והלכה כחכמים: מן
הקב. שאין בו שיעור חלה: ר"ע אומר חלה. והוא שהשלים^(ח) על העיסה אחר כן כשיעור

תלמוד ירושלמי

ביאורי הגר"א

מסורת
הש"ס

ילקוט ראשונים

ג

עין משפט
נר מצוה

[תמן] תנינן. איזהו מין במינו החטים אינם מטטרפות עם הכל אלא עם הכוסמין. השעורין מטטרפין עם הכל חוץ מן החטים. רבי יוחנן בן נורי אומר שאר מינין מטטרפין זה עם זה (לקמן פ"ד מ"ג). הא מתניתין אשכחן למקלם רבוחא דסברי זה דלכלא הוא דלעולם לא מלךף לחלה אלא מין במינו בלחוד.

והיא דתנן דריש פירקין קמא ומטטרפין זה עם זה לא לענין חלה אלא לאיטרופי לשאר מילי לענין חדש וטמא. מדע דהא פירקין רבי ישמעאל בנמחות (דף ע.) תנן לה נמי להא מתניתין ומטטרפין זה עם זה ואמרו עלה בגמ' (שם ע"ב) המצוה והקמחין והבצקות מטטרפין. למאי הלכתא אמר רב הונא לענין חדש. רב יוסף אמר לענין חמץ בפסח. רב פפא אמר לענין מעשר שני דאי כילי ליה חוץ לחומה לקי. רבא אמר לענין טומאת אוכלין והא קמ"ל דמצוה וקמחין דומיא דבצקות וכו' להני הוא דמטטרפין כולהו זה עם זה הא לענין חלה לא כדמתן מין במינו מטטרף ולא שלא במינו. והאי פירושא לא מסתבר. דמכאן אנו במסכת חלה קיימין ועיקרא דמתניתין דחלה קמני הרי אלו חייבין בחלה. ועלה קמני ומטטרפין, לחלה משמע ולא לענין חדש וטמא. ואמרו ר' יוחנן ור' יונה בשם ר' יוחנן פ"י דמקשי על מתני' דמתני' קמני ומטטרפין זה עם זה משמע שכולם מטטרפין והכא משמע שאין החטים מטטרפין אלא עם הכוסמין. ומשני ר' יוסי אמר לה סתם פ"י שלא פירש נשם ר' יוחנן ר' יונה בשם ר' יוחנן פ"י שפירש נשם ר' יוחנן. תמן בנשך פ"י שכל אחד ואחד עיסה בפני עצמה אלא שעשכין הן נושכין זה את זה לפיכך אינם מטטרפין אלא כסדר הוה הטיטין אינן מטטרפין אלא עם הכוסמין כו' וכן נמתני' דקמני סתם ומטטרפין דמשמע שכל החמשת המינין מטטרפין זה עם זה היינו בבלול פ"י שכלל

ע"ז קאמר אלו מ"ד תאנים שחורות פ"י אלמא דלא עדיף הני מתאנים שחורות ולבנות ולכך איכא למימר דלכך חשיב ליה כל אחד מין בפני עצמו אף שכולן מין אחד ואמאי אפי' כרנן. רבנן דקסרין בעיין פ"י שהן מתרלין מה תני ה' מינין פ"י הא במתני' לא תני ה' מינין אלא ה' דברים ואיכא למימר בלחוד ג' מינים הן תורה אור

ובלכות. אלא שחורות אמר לבנות לא אמר. והכא פ"י שחורה אביב אמר שיבולת שועל אביב לא אמר. ברם כרבנן *שלושה מינין הן. *השיפון מין כוסמין. שיבולת שועל מין שעורים. רבנן דקיסרין בעיין מה תנינן חמשה מינין לא חמשה דברים. שני דברים מין א' ושני דברים מין אחר: **תמן תנינן** *איזהו מין במינו *החטים אין מטטרפין עם הכל אלא עם הכוסמין. השעורין מטטרפין עם הכל חוץ מן החטים. *ר' יוסי אמר ליה סתם. ר' יונה בשם ר' יוחנן. *תמן בנשך וכו' בבלול.

עין פסחים לה.
ומנחות ע.

לקמן דף לג:

גרס"ס ד"ק נוסף
כלל תמן את אמר אין
מטטרפין כולן וכו'
את אמר מטטרפין כולן

דמשמע שכל החמשת המינין מטטרפין זה עם זה היינו בבלול פ"י שכלל

הרי אלו חייבין בחלה. ועלה קמני ומטטרפין, לחלה משמע ולא לענין חדש וטמא. ואמרו ר' יוחנן ור' יונה בשם ר' יוחנן פ"י דמקשי על מתני' דמתני' קמני ומטטרפין זה עם זה משמע שכולם מטטרפין והכא משמע שאין החטים מטטרפין אלא עם הכוסמין. ומשני ר' יוסי אמר לה סתם פ"י שלא פירש נשם ר' יוחנן ר' יונה בשם ר' יוחנן פ"י שפירש נשם ר' יוחנן. תמן בנשך פ"י שכל אחד ואחד עיסה בפני עצמה אלא שעשכין הן נושכין זה את זה לפיכך אינם מטטרפין אלא כסדר הוה הטיטין אינן מטטרפין אלא עם הכוסמין כו' וכן נמתני' דקמני סתם ומטטרפין דמשמע שכל החמשת המינין מטטרפין זה עם זה היינו בבלול פ"י שכלל

[תמן] תנינן. איזהו מין במינו החטים אינם מטטרפות עם הכל אלא עם הכוסמין. השעורין מטטרפין עם הכל חוץ מן החטים. רבי יוחנן בן נורי אומר שאר מינין מטטרפין זה עם זה (לקמן פ"ד מ"ג). הא מתניתין אשכחן למקלם רבוחא דסברי זה דלכלא הוא דלעולם לא מלךף לחלה אלא מין במינו בלחוד. והיא דתנן דריש פירקין קמא ומטטרפין זה עם זה לא לענין חלה אלא לאיטרופי לשאר מילי לענין חדש וטמא. מדע דהא פירקין רבי ישמעאל בנמחות (דף ע.) תנן לה נמי להא מתניתין ומטטרפין זה עם זה ואמרו עלה בגמ' (שם ע"ב) המצוה והקמחין והבצקות מטטרפין. למאי הלכתא אמר רב הונא לענין חדש. רב יוסף אמר לענין חמץ בפסח. רב פפא אמר לענין מעשר שני דאי כילי ליה חוץ לחומה לקי. רבא אמר לענין טומאת אוכלין והא קמ"ל דמצוה וקמחין דומיא דבצקות וכו' להני הוא דמטטרפין כולהו זה עם זה הא לענין חלה לא כדמתן מין במינו מטטרף ולא שלא במינו. והאי פירושא לא מסתבר. דמכאן אנו במסכת חלה קיימין ועיקרא דמתניתין דחלה קמני הרי אלו חייבין בחלה. ועלה קמני ומטטרפין, לחלה משמע ולא לענין חדש וטמא. ואמרו ר' יוחנן ור' יונה בשם ר' יוחנן פ"י דמקשי על מתני' דמתני' קמני ומטטרפין זה עם זה משמע שכולם מטטרפין והכא משמע שאין החטים מטטרפין אלא עם הכוסמין. ומשני ר' יוסי אמר לה סתם פ"י שלא פירש נשם ר' יוחנן ר' יונה בשם ר' יוחנן פ"י שפירש נשם ר' יוחנן. תמן בנשך פ"י שכל אחד ואחד עיסה בפני עצמה אלא שעשכין הן נושכין זה את זה לפיכך אינם מטטרפין אלא כסדר הוה הטיטין אינן מטטרפין אלא עם הכוסמין כו' וכן נמתני' דקמני סתם ומטטרפין דמשמע שכל החמשת המינין מטטרפין זה עם זה היינו בבלול פ"י שכלל

זו ממה שאמרו בסמוך "והכא שחורה אביב אמר, ש"ש אביב לא אמר": **[ג]** ע"י במשנה ריש כלאים, "החטים והזונין אינן כלאים זה בזה, [וכן] השעורין וש"ש, הכוסמין והשיפון וכו'", ולכאורה היינו כרבנן דהכא. אך ע"י בר"ש שם ובתוס' מנחות ע"א שכתבו בתי' אחד עפ"י הירושלמי דלהלן בפ"ד ה"ב דלענין כלאים אולינן בתר דמין התבואה, ולענין חלה אולינן בתר דמין העיסות, ולפי"ז אפשר דמתני' דכלאים ככרע. א"נ דרבנן ומתני' דכלאים איירי היכא דיש שיעור חלה בכל מין ומין לבדו ורוצה להפריש מזה ע"ז, דבכה"ג אי"מ מוע"ז אלא ממין על מינו המבוארים בכלאים וכדאמרי רבנן. אבל היכא שאין שיעור בכל עיסה אלא בצירוף חברתה, מפרשין אפילו מאותן שהן מין על שאינו מינו לגבי כלאים, ובלבד שיהיו ממין על מינו המבוארים להלן במשנה

בפ"ד מ"ב. וכ"כ הרא"ש בהלכות חלה בסי' א (הובא בילקוט ראשונים לקמן בפ"ד שם ד"ה חצי קב) והר"ש בכלאים שם. ולקמן בפ"ד ה"ב דף לה ע"א וע"ב ד"ה תורם מכל אחד ואחד הארכנו בזה: **[ד]** פירשנו "הענין" היינו רצון, וכן מתפרשת מלה זו כך בהרבה מקומות בירושלמי: **[ה]** כמו "אמרי לה כד" שבבבלי, ראה ב"מ דף ב ע"א ובחכמת שלמה שם. וע"ע בשנו"א שגור ר' יוסי אמר לה "כסתם" ר' יונה וכו', ופירש דמשנה דפ"ד הוי פירוש למשנה דידן דקתני סתם, ואילו ר' יונה מחלק בין נשך לבלול: **[ו]** עפ"י הירושלמי להלן בפ"ד ה"ב "אין הכוסמין מטטרפין עם החטים מפני שהוא אלא שהוא מדמה לו וכו'". וע"ע להלן פ"ג ה"ה דף לב ע"א שנחלקו ר"י ור"ל אי הנשך תורה, ובריש פ"ד סוף ה"א מה בין נשך מה בין בלול: **[ז]** ר"ש פ"ב מ"ד עפ"י התוספתא

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) מה עט: יצמות עד: נעשים פרק ד משנה ג,] ונעין [חוספות לעיל יט. ד"ה אלא ויותר מוצא בחוספות חגיגה כג: ד"ה חולין לו: ונעין עד: ע"ש ונחם לה. מו:.] (ב) ע"ש חוספות ונחם לה. ד"ה ופסיע וחסופות מנחת כח. ד"ה ילאו,] [עין פסיע"י דהכל ד"ה מין חטין וכו' ועין פסיע"י מנחת דף ע. ד"ה כוסמין: (ו) [מנחות ע:.] (ז) ונכרות: (ח) לקמן קרי: (ט) גס זה סט. (י) [חוספתא דמלה פרק א:'] חולין דף קכ,] [עין פסיע"י שם פקעה: (מ) לקמן קכ,] (נ) עמוד ב, (ס) דף לה ע"א וע"ב, (ע) דף לה,] (פ) שפטים טו ד, מנחות דף נב: (ק) דברים טו ג, (ר) כמבואר שם בתנ"י ד"ה תבא, (ש) חלה פ"א ה"א (זא, ט:.) ע"י פס"י ורמ"א ז' ד"ה דילמא.

גליון הש"ס

בפרט א"א מעלה. עין משנה למנח פ"ג הלכה ח מהלכות פסולי המוקדשין:

הנהגות מהר"ב רנשבורג

אר"ש"י ד"ה חייבה בחלה וכו' אורז נמי לחם הוא. צ"ל קרמית נמי לחם הוא!:

הנהגות וצינונים

אר"בנ"ן ליתא בכ"י וכו', נכון, ובדפוסיו דעבור **הרמב"א** (ר"ס): **ב**רצ"ל **ל"ש** תורה ונורי: **ג** צ"ל **דאורז** ודוחן (רש"י): **ד** צ"ל **ראעי' דבחה' לחם חבת (באה"מ):** **ה** צ"ל **הדגן (באה"מ):** **ו** ע"י הגריבע"ץ ובעל"ח (ב"ש):

ליקוטי רש"י

והבשר. ויתרא דמתי כמפיע והבשר כל טורף וגו' [ונחם לה:.] והכל והבשר ויתרא הוא דלא רישא דקלף דבשר משמע. **ז**רבות עצים ודבונה. לקמן טומאה אולתין [וחלין לה:.] לטומאה עמון דמינא הקדש ומכשרים לשיטתו אולתא ואש"י דהי לא מי אכלתה וכו' ונחם לה:.] **י**וצאין בדמאי. דלא מנחם הארץ וחסה פירוטתין ספק וחסה מעשרין [סוכה לה:.] **כ**וסמין וחיטין. לענין מלה אלתער דלאחר"י מנסת מלה

כל

פרק שני פסחים

לה.

בוסמין מין חיטין שיבולת שועל ושיפון מין שעורין. רש"י פירש לענין דאין תורמין ממנו על שאין מינו ור"י אומר דצמנחות צפרק ר' ישמעאל (דף ע.) מוכח דהדיא דצרייתא לענין חלה מימני^[א] יט מקשן דתמן צמסכת חלה (פ"ד מ"ג) החיטה אינה מנטרפת עס הכל חוץ מן הכוסמין והשעורין מנטרפים עס הכל חוץ מן החיטין אלאה כוסמין דדיז שעורין שפיר דמי ואומר ר"י דכוסמין מין חיטין כלומר אף מין חיטין וכל שכן מין שעורין שיכולת שועל ושיפון מין שעורין ולא מין חטין והא דתניא^[ב] חסם צריס המנסכת חמשה דצריס חיטין צחלה החיטין והשעורין והכוסמין ושיכולת שועל ושיפון הרי אלו חיטין צחלה ומנטרפין זה עס זה אומר ר"י דמשני צירוסלמי^[ג] כלן צנוד וכאן צנול פ' צנוד שכל אחת ואחת נעשה עיסה צפני עצמה ואחר כן נשכו ונמחצו יחד חסם ודאי אין מנטרפין כולם אלא כמו שמופרשין צנול שכל הקמחים נלושים יחד ועשו מהן עיסה דהיא כולם מנטרפים דחשפין כולם כחמ"ד^[ד]: ומי

חיטין שיבולת שועל ושיפון מין שעורין כוסמין גולבא שיפון ישרא שיבולת שועל שבילי תעלא ד"הני אין אורז ודוחן לא מנהני מילי^[א] אמר רבי שמעון בן לקיש וכן תנא דבי רבי ישמעאל וכן תנא דבי ר' אליעזר בן יעקב אמר קרא^[ב] לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בהן ידי חובתו במצה יצאו אלו שאין באין לידי חימוץ אלא לידי סירחון מתניתין דלא כרבי יוחנן בן גורי דאמר אורז מין דגן הוא וחייבין על חימוצו כרת^[ג] דתניא רבי יוחנן בן גורי אוסר באורז ודוחן מפני שקרוב להחמין איבעיא להו שקרוב להחמין דקדים ומחמין או דילמא קרוב להחמין הוי חמץ גמור לא הוי תא שמע דתניא^[ד] אמר רבי יוחנן בן גורי אורז מין דגן הוא וחייבין על חימוצו כרת ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח וכן^[ה] היה רבי יוחנן בן גורי אומר קרמית חייבת בחלה מאי קרמית אמר אביי שיצינתא מאי שיצינתא אמר רב פפא שיצינתא דמשתכחא ביני כלניתא אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש יעיסה שגילושא ביין ושמן ודבש אין חייבין על חימוצה כרת יתיב רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע קמיה דרב אידי בר אבין ויתיב רב אידי בר אבין וקא מנמנמ א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא מאי מעמא דריש לקיש א"ל דאמר קרא לא תאכל עליו חמץ [וגו'] דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו במצה חייבין על חימוצו כרת והא הואיל ואין אדם יוצא בה ידי חובתו דהויא ליה מצה עשירה אין חייבין על חימוצה כרת אייתיביה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא^[ו] המחזה וגמעו אם חמץ הוא עגוש כרת ואם מצה הוא אין אדם יוצא ידי חובתו בפסח והא הכא דאין אדם יוצא ידי חובתו במצה וחייבין על חימוצו כרת איתער בהו רב אידי בר אבין אמר להו^[ז] דרדקי היינו מעמא דריש לקיש משום דהוו להו מי פירות ומי

חטים דכתיב (שמות טז) סולת חטים מעשה אבות מן מנחת העומר שאינה צהא אלא שעורין [וכן] מנחת כוסטה ופשיטא דלמון^[א] לא ומאן פליג עליה דרבי יוחנן צהא ומי ממיר: שקרוב לחימוץ. אלאה צא לידי חימוץ ולדידיה יוצאין צ ממשום מלה: חמץ גמור לא הוי. ונפקא מינה דאין עגוש כרת ואם אכלו צסוגג אין מציא קרנן: קרמית. מפרש לקמיה: חייבת בחלה. דמין דגן הוי ואש"י דחלת^[ב] לחס כמיז צה וגמר לחס לחס מלחם עוני צמנחות צפרק ר' ישמעאל (דף ע.) אורז^[א] נמי לחם הוא: שיצינתא. קלח שקורין נילי"א צלע"ז עגול הוא כעין דוחן ושחור. לישנא אחרינא שמעמי אשכרילי"א ונמלאת צשיפון: בלניתא. מן' צלע"ז: ביין ובשמן. דלא תמן צה מיס: אין חייבין על חימוצו כרת. דמי פירות אין מחמליץ כדלקמן: מצה עשירה. ורמנמא אמר^[ב] לחס עוני: המחזה וגמעו. אשוס לחס דמין דגן קאי ואשמעינן דגמיעה כאלילה לחיט: המחזה. דישטנפרי"ר צלע"ז שהמחזה צמיס: אין אדם יוצא בה ידי חובתו. דלאו דרך אכילה קאכיל ליה: דמאי

בתוך המעין (נקראים) [ונקראים] חיים וכי האי גונא בחולין (דלא) [ולא] מטמאין דכתיב (ויקרא יא) אף מעין ובור מקוה מים יהא טהור והכא במי שטאת כיון שהן בכלי מיטמאין ואין חבורן במעין (ב) מטהרין הנה מעלה. רב שמי אמר מהא שכל ועלה אוכל במעשר הערירי משמש אוכל בתרומה (ג) קבואי בעי הערב שמש והא אהור הוא אלא מעלה. רב אשי אמר מהא והבשר ילוי וכו' צריכין צריס ולבונה בני יבנהו אלא מעלה שיש בהא נמי מעלה שיש: מתני' אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחטים ובשעורים כו'. הני אין אבל אורז ודוחן וכו' עשה מהן מצה אינו יוצא בהן ידי מצה דמרחימין מנא לן ופשטינן [ליתן] מהאי קרא לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני וגו' דברים שיתכן לבוא לידי חימוץ אותם הוזהירה תורה שלא תניחם להחמין חמץ תאכלם מצה אבל אלו שאין באים לידי חימוץ צריסם אלא לידי סירחון אם אהכלם מצה אינה חשובה מצה. ואוקימנא דלא אשי כרבי יוחנן בן גורי דאמר כי האורז קרוב להחמין. פשטנא שמחמין הוא כלומר במהרה ודוחן וחייבין על חימוצו כרת: קרמית שעב כדאמרין קרמיה דאגמא: אמר ריש לקיש עיסה שגילושא ביין ושמן ודבש אין חייבין על חימוצה כרת כס"ד משום דהוה מצה עשירה. ואותיב^[א] עליה המחזה פי' המחזה לכבר במשקה וגמעו אם חמץ הוא עגוש כרת ואם מצה היא אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח דכיון שפתחו כמין שותיחא יצא מחמה לחם והא הכא הפת המחז אין יוצא בה ידי חובתו בפסח וחייבין על חימוצו כרת. ושני' לא תימא משום דהויא מצה עשירה אלא

חשק שלמה על ר"ח פ' פירש דעני כפאן הוא כפי החסו' לעיל כל ע"כ ד' ומן ודוק. כן מלשן דעני נראה דמי אחרת היה לו ד' הגי' כלן דהלאים אין מחמורין עמלם דעשה כה חסור מעלה.

הוא עגוש כרת ואם מצה הוא אין אדם יוצא ידי חובתו בפסח (דף ע.) אורז^[א] נמי לחם הוא: שיצינתא. קלח שקורין נילי"א צלע"ז עגול הוא כעין דוחן ושחור. לישנא אחרינא שמעמי אשכרילי"א ונמלאת צשיפון: בלניתא. מן' צלע"ז: ביין ובשמן. דלא תמן צה מיס: אין חייבין על חימוצו כרת. דמי פירות אין מחמליץ כדלקמן: מצה עשירה. ורמנמא אמר^[ב] לחס עוני: המחזה וגמעו. אשוס לחס דמין דגן קאי ואשמעינן דגמיעה כאלילה לחיט: המחזה. דישטנפרי"ר צלע"ז שהמחזה צמיס: אין אדם יוצא בה ידי חובתו. דלאו דרך אכילה קאכיל ליה: דמאי

עין משפט ונר מצוה

קיב א מ"י פ"ג מהל' מעשר שני ה"ל ד סמך לאין רסד:
קיב ב מ"י פ"ז מהל' תרומות הלכה ז סמך לאין רסד:
קיד ג מ"י פ"ז מהל' אסורי בימה הלכה ח:
קיז ד מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז ה מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז ו מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז ז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז ח מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז ט מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז י מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז יא מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז יב מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז יג מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז יד מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז טו מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז טז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז יז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז יח מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז יט מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז כ מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז כא מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז כב מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז כג מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז כד מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז כה מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז כו מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז כז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז כח מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז כט מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז ל מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לא מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לב מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לג מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לד מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לה מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לו מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לח מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לט מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לך מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לם מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לח מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לט מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לך מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לם מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לח מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לט מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לך מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לם מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לח מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לט מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לך מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לם מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לח מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לט מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לך מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לם מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לח מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לט מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לך מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לם מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לח מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לט מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לך מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לם מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לח מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לט מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לך מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לם מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לח מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לט מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לך מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לם מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לח מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לט מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לך מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לם מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לח מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לט מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לך מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לם מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לח מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לט מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לך מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לם מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לח מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לט מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לך מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לם מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לח מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לט מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לך מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לם מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לח מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לט מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לך מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לם מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לח מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לט מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לך מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לם מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לז מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קיז לח מ"י פ"ה מהל' ח"מ"מ ה"ל א פ"ו הלכה ד סמך לאין עט טו"ש"ע א"ח ס"י מנח סנף:
פ:
קי

משנה כלאים

כלאים פרק ראשון

ביאורי הגר"א

אלקוט ראשונים

אינן כלאים] יש מינין זורעים שיהיה המין האחד נפרד לזרות הרבה מפני שנוי המקומות והעבודה שעובדין בארץ עד שיראה כשני מינין. ואע"פ שאין דומין זה לזה הואיל והן מין אחד אינן כלאים זה בזה... כיצד החזרת עם חזרת גלים...

החיטים והזונין עד פעם שניה 'החיטין' והזונין 'ל' למטה קודם אמר ר' בא בר זבדי, וה"פ החטים והזונין אינן כלאים. פי' דמקשי למה לי למתני, וכי דבר שאינו אוכל הזונין מטעי לומר כלאים. פי' הלא הזונין אינן אוכל והאיך איכא למטעי לומר כלאים. ועוד מקשי החטין והזונין אינן כלאים משמע הא עם השעורים כלאים. פי' דקשה טפי וכי דבר שאינו אוכל הוי כלאים: ומתני 'ל' לומר:

החיטים

וכן החטים עם הזונין, והשעורים עם שכולת שועל, והכוסמין עם השיפון, והפול עם הספיר, והפורקדן עם הטופח, ופול הלזן עם השעועית, והקישות עם המלפפון, והכרוב עם התרבותור, והתרדין עם הלעונין, אינם כלאים זה בזה: (רמב"ם כלאים פ"ג א ג ראה הערה 1)

והזונין אינן כלאים זה בזה. השעורים ושיבולת שועל הכוסמין והשיפון הפול והספיר **והפורקדן והטופח ופול הלזן והשעועית אינן כלאים זה בזה:**

עז רמב"ם החטין פרק ראשון כלאים ר"ש משאנץ

החטין והזונין אינן כלאים. כולה מתניתין זווי זווי קמני דמשמע צירושלמי (ה"א א) רבי יוסי בשם רבי יוחנן כולוהו זוגות זוגות מה על כל פירקא קא אמרת או על הדא הלכתא ואסיק על כל פירקא ומשמע הכא דכוסמין עם החטין כלאים ושיפון עם השעורים או עם שכולת שועל כלאים ^[א] ומתמה דבמנחות פרק רבי ישמעאל (דף ע.) תנא כוסמין מין חטים שכולת שועל ושיפון מין שעורים ^[ב] ויש לומר דהאיא לענין לזאת ידי מנה מיתניא דהא בסוף ואלו מנחות (דף עה:) תניא ליקט מכולן בית ואכלו אס חמץ הוא ענוש כרת ואס מנה היא אדם יוצא זה ידי חובתו בפסח ומכלן היינו מכל חמשת המינים דאי מכל חמש מנחות הא קמני חמץ וכולן באות מנה ועוד שהן קדושות ולא קרינא זהו מלכס דמשלכס בעינן דאחיא לחס לחס

מסכת כלאים

החיטין והזונין אינן כלאים זה בזה. השעורים ושיבולת שועל הכוסמין

החיטין. זונין. מין ממני החטה וישתנה בארץ בתבניתו וטבעו וע"כ נקרא זונין מענין היליאה מדרך היושר כמו לבס הזונה (יחזקאל ו): ושבועת שוועה. הוא השעורים המדברית: ובוסמין. מין ממני החטה והוא החטה המדברית:

דכאיתא בפרק כל שעה (דף נה.) ורבי לומר דלענין חלה מיתניא ולהכי מיייתי לה במנחות פרק רבי ישמעאל אמתניא דהתם החטין והשעורים ושיבולת שועל ושיפון הרי אלו חייבים בחלה ומטטרפין זה עם זה ולא אכולוהו קאמר שמטטרפין זה עם זה ^[א] דכפרישית בצרייתא בגמרא וכן פירש שם בקונטרס ומיהו צירושלמי דחלה משמע דאכולוהו קאמר דמטטרפים אהדדי דמתני' דהתם שניה כמו כן בריש מסכת חלה ותנן בפרק בתרא דחלה מין צמינו חייב ושלח צמינו פטור איזהו מין צמינו החטים אינן מטטרפין עם הכל אלא עם הכוסמין ושעורים מטטרפין עם הכל חוץ מן החטין ובריש חלה פריך להו אהדדי צירושלמי (פ"א ה"א א) ומשני רבי יוסי אמר להו סתם ורבי יונה בשם רבי יוחנן תמן בנשור וכן בצלול כלומר כשהמינין צלולין יפה ועשה מהן עיסה אחת כולן מטטרפין וכשעשה עיסה מכולן מין ומין ומין ומין עשמו ואח"כ העיסות נושכות זו בזו מטטרפות כבי האי גוונא דקמני והא דקמני השעורים מטטרפין עם הכל חוץ מן החטים דמשמע דמטטרפים עם הכוסמין ובצרייתא קמני כוסמין מין חטים דמשמע אכל מין שעורים לא לא קשיא מידי דהכי קאמר כוסמין אף מין חטין ושיבולת שועל ושיפון מין שעורים דוקא ואם תאמר והנך מינים שהם כלאים היאך מטטרפים הא דתנן בפרק ה' (משנה ו') דתרומות כל שהוא כלאים בחבירו לא יתרום זה על זה וי"ל דגבי חלה חלו הטעם לפי שעיסותיהן דומות זו לזו דכאיתא צירושלמי בפרק בתרא דחלה (ה"א ז') ועוד יש לפרש דכשיש בכל אחד צפני עשמו כדי חיוצ חלה אין תורמין ממין על שאינו מינו וכן מוכח בתוספתא דחלה (פרק ז') דקמני קב חטין וקב שעורין וקב כוסמין הרי אלו מטטרפין כשהוא תורם תורם מכל אחד ואחד שאין תורמין ממין על שאינו מינו חזי קב חטים וחזי קב שעורים וחזי קב כוסמין נוטל מן הכוסמין ונראה דזהו הטעם דה' רבעיות קמח חייבים בחלה ומיירי כגון שהג' מינין נושכין כולן זה בזה שכל אחד נושך בשני המינין משום הכי ברישא תורם מכל מין ומין כיון שהשנים אחרים מחויבין בלא השלישי אכל כסיפא דבעי כולוהו לצרף נוטל מן הכוסמין שעיסתו דומה לשנים ומיהו יש לפרש דרישא וסיפא שהכוסמין באמצע וכדפרשין שהכוסמין מטטרפין עם החטין ומטטרפין עם השעורין הלכך ברישא שיש בכל אחד קב מטטרפין לחייב החטין בלא השעורים והשעורים בלא החטין ותורם מכל אחד ואחד שאין תורמין ממין על שאינו מינו אכל כסיפא דליכא חזי קב בכל אחד ליכא שיעור עד שיטטרפו שלשתן וגמלא דכוסמין ששניהם מטטרפין עמהן חייבין וחטין ושעורין דאין מטטרפין זה עם זה פטורין:

שנות אליהו
פ"ה הקצר

החיטים והזונין כו'. דוקא זוגות קמני שאין כלאים:

שנות אליהו
פ"ה הארוך

החיטים והזונין אינן כלאים. הא דמתקן השני זנין משאר מינין ששונה: למטה. להורות דמתני' וזוגות זוגות קמני. צירושלמי רבי יוסף בשם ר' יוחנן זלחון זוגות זוגות. מה אמרת על כל פירקא אמרת או על הדא הלכתא. ומשני מן מאי יאמר רב חמשה ירקות זאדם יוצא בזה ידי חובתו בפסח כולם מותרים לזרוע: בערובה. ואמר הדא דרב זליגא על רבי יוחנן. דא אמרה על כל פירקא אמרת. פי' דאי אמרת גל מתניתין קמייתא. אכל איך אינן כלאים זה בזה אחד מוזהר זה ואחד מוזהר. הרי אינו חולק רב רבי יוחנן דלרבי יוחנן נמי זורע ועולשין אינן כלאים אמרת. רבא משמיה רב כולחון זוגות זוגות. ותלפיה שטחיה דרב ומסיק יא אמר רבא כולן מין אחד. אלא לענין זה דמיני רבות הן. ומותרות לזרוע: בערובה אחת. (עיין מסכת גטות דל"ט א'): עוד שם צירושלמי כחבי שדך לא זורע כלאים. הייתי אומר אפי' שני מיני חטים וכו'. יורש צבגדים לא תלכש זעטנו אמר ופסחים יחדו. זה בלא צבגדים לא זה

תלמוד בבלי <עוז והדר> - לג מנחות / תלמוד בבלי (עמוד 34170)

ומיהו דוקא להצטרף הוא שאין מורסנן וסובן מצטרפין לחמשת רבעים אחר שניטלו מהם אבל יש בלא הן חמשה רבעין חייבין ובלבד שיהא ראוי לאכילה כל שכיוצא בהן אוכלין אפילו הרועים שזו היא עיסת הכלבים שהרועים אוכלי' ממנה כמה שפירשו עליה בירושלמי כמו שכתבנו למעלה.

מז. שנינו⁵⁸ חמשה דברים חייבין בחלה החטין והשעורין והכוסמין ושכולת שועל והשיפון הרי אלו חייבין בחלה ומצטרפין זה עם זה ודוקא בשבללן ועשה מהן עיסה אחת אבל גלגל כל אחד בפני עצמו אף על פי שהקיפן זה אצל זה אחר כך אין כולם מצטרפין שאין כולן מין אחד אלא כל אחד מצטרף זה עם זה [ודוקא] במינו ולא עם שלא במינו דתנן בפרק בתרא דחלה⁵⁹ שתי נשים שעשו שני קבין ונגעו זה בזה אפי' הן ממין אחד פטורין, בזמן שהן של אשה אחת מין במינו חייב ושלא במינו פטור,

ואיזהו מין במינו החטים אינן מצטרפות עם הכל אלא עם הכוסמין, השעורים מצטרפות עם הכל חוץ מן החטים, ושאר מינין מצטרפי' זה עם זה, והא דקתני כשהכוסמי' והחטים מין אחד וכן השעורים עם שאר המינין לענין חלה בלבד אמרו ולא לענין כלאים כמו שיתבאר למטה, ובירושלמי דפרק קמא⁶⁰ אמתניתין דפרק בתרא מתני' להו דגרסי' התם תמן תנינן אי זהו מין במינו החטים אינן מצטרפין עם הכל אלא עם הכוסמין והשעורין מצטרפין עם הכל חוץ מן החטים, ר' יוסי אומר לה סתם ר' יונה בשם רבי יוחנן תמן בנשוך וכאן בבלול, תני ר' חייא כן וכולן שבללן תבואה קמחים ובצקות מצטרפין עם ראשי עסיות א"ר יוסי וההן נשוך [לאו כמעורס הוא ואת אמרת] אינו מצטרף ופי' הירושלמי הרי שהקשו מתני' דפרקא קמא דקתני וכולן מצטרפין אמתניתין דפרקא בתרא דאין מצטרפין אלא מין במינו ופריק ר' יונה משמיה דר' יוחנן דמתניתין

58. פ"א מ"א.

59. מ"א ב'.

60. הל' א'.

תירץ רבינו שמשון ז"ל⁶² דהתם הכי קאמר כוסמין דומין אף [ל]מין חטים אבל שיבולת שועל ושיפון מין שעורי' ולא מין חטים.

מז. תוספתא במסכת חלה⁶³ קב חטי' וקב שעורים וקב כוסמין הרי אלו מצטרפין כשהוא תורם תורם מכל א' ואחד שאין תורמין ממין על שאינו מינו, חצי קב חטים וחצי קב שעורים וחצי קב כוסמין נוטל מן הכוסמין, ופירש ר' שמשון ז"ל⁶⁴ רישא וסיפא כשהכוסמין באמצע שהכוסמין מצטרפין עם החטים ועם השעורים והילכך רישא ביש בכל א' קב מצטרפי' לחייב החטים בלא השעורין והשעורין בלא החטים ותורם מכל א' וא' שאין תורמי' ממין על שאינו מינו כולו כל שכן זה עם זה, והחטים והכוסמין כלאים זה עם זה וכן השעורים והכוסמין דתנן בפרקא קמא דכלאים⁶⁵ החטים והזונין אינן

דפרק קמא דוקא בשבללן יפה זה עם זה ועשה מכולן עיסה אחת וכדתני' ר' חייא כולן שבללן זה עם זה בתבואה או בקמח ועירסם לאחר מכאן או בציקות דלאחר שעירס זה לעצמו וזה לעצמו חזר ובללן בצקן יחד וערסן וערבן יפה יחד אבל מתני' דפ' בתר' בשלא בללן אלא שעירסן זה לעצמו וזה לעצמו ואחר כך הקיפן זה לזה ואף על פי שנושכי' בציקן זה את זה אין מצטרפין אלא מין עם מינו בלבד, ושאלו אם עירס יפה ראשי העיסה זה עם זה מהו מי הוי כבלול או לא, והדר ר' יוסי דלא דאף שנושכין בצקן זה את זה עד שאם [י]פריד זה מזה ישאר בזה אפילו הכי אמרו שאינן [מצטרפין], ואיכ' למידק שכאן עשו הכוסמין מין החטים ומין השעורים ואלו בפ' כל שעה⁶¹ אמרו כוסמין מין חטים שבולת שועל ושיפון מין שעורים דמשמע הני מין שעורים אבל לא הכוסמין,

61. פסחים ל"ה א'.

62. ריש כלאים ובתוס' פסחים לה א' ד"ה כוסמין.

63. פ"ב סי' ג'.

64. ריש כלאים.

65. מ"א.

או קב תרומה באמצע אינן מצטרפין דבר שנטלה חלתו באמצע מצרף שכבר נתחייב בחלה, ובירושלמי⁶⁸ נמי אמרינן קב מין אחר, [מצרף ו]רחוק הוא לומר שמשנתינו דוקא במין אחד ממש כגון שני קבין חטים או שני קבין שעורין ומיהו ודאי בירושלמי אמרו כן בפרק האחרון של חלה⁶⁹ דגרסינן התם לא אמר אלא קב חטים וקב שעורים וקב כוסמין באמצע [הא קב חיטין וקב כוסמין וקב שעורין באמצע לא] ר' אבון ב"ר חייא אמר ר' חנניה חבירהון דרבנין בעו מה בין כוסמין באמצע מה בין שעורין באמצע ר' בן בשם רבנין דקסרין אין הכוסמין מצטרף עם החטין מפני שהוא מינו אלא שהוא מדמי לו מכיון שהוא רחוק ממנו אינו מדמי לו ע"כ, אלמא משמע דדוקא בכוסמין באמצע [מתחבר למין] החטים לגמרי ולא אמרו מצטרף אלא שהוא דומה בעיסתו אבל מין

כלאים זה בזה השעורין ושבולת שועל הכוסמין והשיפון... אינן כלאים זה בזה, כלומר כל זוג וזוג מאלו הא' עם בן זוגו אבל א' מזוג זה עם זה - אחד מן הזוג האחד - כלאים זה בזה וכדאיתמר עלה בירושלמי⁶⁶ ר' יוסי בשם ר' יוחנן כולהון זוגות זוגות.

וסיפא דתוספתא דליכא אלא חצי קב בכל א' וליכא שיעורא עד שיצטרפו שלשתן נמצא הכוסמין שהן באמצע שניהם מצטרפין עמהן לחייבן והרי הן חייבין אבל חטים ושעורים דאין מצטרפין זה עם זה פטורין הילכך נוטל מן הכוסמין לבדו ולא מן החטים ושעורין.

ונראה היה לי דברישא אפילו היו השעורין באמצע הן ואעפ"י שהחטין אינן מצטרפין לחיוב חלה הואיל והשעורין מפסיקין באמצע חייבין בחלה מיהא והוה ליה כאותה ששנינו בפרק רביעי של חלה⁶⁷ שני קבין וקב אורז

66. כלאים פ"א הל' א'.

67. מ"ג.

68. פ"ד הל' ב'.

69. שם.

אחר ממש דקב חטים וקב שעורין וקב חטים אעפ"י שהשעורים באמצע אינן מצטרפין.

י"ז. שנינו בפרק רביעי⁷⁰ שני קבין וקב אורז או קב תרומה באמצע אינם מצטרפין, דבר שניטלה חלתו באמצע⁷¹ מצטרפין שכבר נתחייב בחלה.

ירושלמי⁷² קב אורז או קב תרומה אינן מצטרפין, קב הגוי אינו מצרף, קב מדומע אינו מצרף, קב מין אחר אינו מצרף קב אשה אחרת מצרף, קב שניטלה תרומה מצרף, ר' בון בר' חייא בעי קב קב חלה מהו שיצרף, תניא ר' חלפתא בן שמואל קב הקדש מצרף קב חלה אינו מצרף, מה בין הקדש [ומה בין חלה, הקדש] ראוי הוא לפדותו ולחייבו חלה אינו ראוי לפדותה ולחייבה.

י"ח. שנינו בפרק שלישי⁷³ העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בו טעם דגן חייבת בחלה ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. פירוש אף על פי שהאורז אינו חייב בחלה דתנן⁷⁴ אלו חייבין במעשרות ופטורין מן החלה האורז והדוחן והפרגין והשומשמין והקטניות אם עשה עיסה מן האורז ועירב בתוכה מן [ה]חטים אם יש טעם דגן אף על פי שהאורז רבה על חטים ואין בחטים חמשת רבעים קמח כל שיש בכל העיסה חמשת רבעים חייבת בחלה, וכן פסק הרב רבינו משה ז"ל⁷⁵ כסתם משנה זו ותנן נמי⁷⁶ הנוטל שאור מעיסת חטים ונותן לתוך עיסת האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו פטורה אם כן למה אמרו הטבל אוסר כל שהוא מין במינו [ושלא במינו] בנותן טעם כל שיש בה דגן ואפי' פחות משיעור אם יש בו בנותן טעם

70. מ"ג.

71. פ"ד הל' ב'.

72. מ"ז.

73. פ"א מ"ד.

74. הל' בכורים פ"ו הי"א.

75. פ"ג מ"י.

שיטות קמאי

דף ע' ע"ב

מנחות

ג' אלף תקנו

ברייטא דתנא התבואה והקמחין והבצקות מצטרפין, וקא מפרשי דההיא לאו לחלה תניא, דתבואה וקמחין לאו בני חלה גינהו, ומדברא שמעת מינה, דקאמר והא קמ"ל תבואה וקמחין דומיא דבצקות וכו', אלא ברייתא הוא דמפרש, אבל מתניתין ודאי לחלה תנן. ובגמרא דארץ ישראל פרישו בפ"ק [חלה פ"א ה"א] רבי יוסי אמר לה סתם, רבי יונה בשם רבי יוחנן תמן בנשוך וכאן בבלול, תני רבי חייא וכולן שבללן תבואה קמחין בצקות מצטרפין, וס"ל לבני מערבא דרבי חייא הכין קתני, וכולן חמשת המינין הללו שבללן תבואה וטחנה, או קמחין ועשאן עיסה כאחת, או אפילו בצקות שבללן וערסן מצטרפין לחלה, אבל מזה עיסה לעצמו ומזה עיסה לעצמו אע"פ שהשיכן, היינו דתנן אינן מצטרפין אלא מין במינו, וכן סיפא דמתניתין כולה בנשוך, דאילו בבלול חטים ואורז מצטרפין ונגררין, ואין צריך לומר ישן וחדש אלא כולה בנשוך וכן הלכה. [הלכות חלה לרמב"ם].

גרסינן בגמרא ראשונה דהעור והרוטב [חולין קי"ז ע"ב] העור והרוטב וכו' מצטרפין לטמא טומאת אוכלין. ובגמרא תנינא להא דתנו רבנן שומר לטומאה קלה ולא שומר לטומאה חמורה. שומר לטומאה קלה תנא דבי רבי ישמעאל על כל זרע זרוע אשר יזרע, כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה חיטה בקליפתה עדשים בקליפתם, ושקיל וטרי עד מתקיף לה רב יהודא בר שמואל הא דתנן בפ"ב דמס' עוקצין [פ"ב מ"ג] הפטמא של רימון מצטרפת והנץ שלו אין מצטרף קרי כאן על כל זרע זרוע וליכא, ובברכות פרק כיצד מברכין הלכה חוץ מן היין משמע שהפטמא מאכל והנץ אינו מאכל. ועל הפטמת שמצטרפת קא מקשי דלאו זרעה הוא ואפילו [הכין] מצטרף, דהא תנן כל שהוא שומר אעפ"י שאינו יד טמא ומטמא, ומצטרף, ומשני תלתא קראי כתיבי זרע זרוע זרע חד לשומר דזרעים וחד לשומר דאילנות וחד לשומר דבשר ובצים ודגים. וסיפא דהפטמא של רימון קתני ר' אלעזר אומר המסרק טהור, ופי' רבנא נתן מ"כ בערך נץ, פרח שעל הפטמא של רימון והוא השיער. ופי' בערך (מקרה) ראשו של רימון שממנו נוצץ יש בו שיניים שיניים ודומה למסרק. וג' דברים יש בו, ושם לכל אחד ואחד, העומד באמצע שמו פטמא, וסביבות הפטמא שמו שיער. כדתינא בתוספתא [פ"א ה"ד] בס"פ עוקץ של [ענב], עוקץ הרימון טמא ר' אלעזר אומר הנוגע בעמוד טמא בשיער ובמסרק טהור. ובערך פטמא פ' חודו של רימון, וכן שם חודו של בצלים ושל רימון ושל כרשין פיטמא, ופי' ההיא דפ' לולב הגזול [סוכה ל"ו:] נטלה פטמא פ"ח נראין הדברים שהוא החוטם בפיטמא של דד תניא בפ' יוצא דופן משתשחיר הפיטמת כפיטמא של רימון. אבל הא דאמר ר' יצחק נטלה בוכנתן הוא קצה העץ הנתון באתרוג, כאותו דשחיתת חולין הא בוכנתא דשף מדוכתיה טריפה. ושם המדוך כדגרסי' בוכנא ואסיתא, ובאתרוג עץ שהוא תלוי באילן הוא כמין בוכנא. ובעיקר האתרוג חקוק כמו האסיתא והעץ נתון בה. וקיימא לן שאם

שהואיל ובאו לכלל עליון שהם זנים וסועדין את הלב נעשין כמין בפני עצמן לברך עליהן ברכה מיוחדת. כל דבר שבלילתו עבה אפי' בשלו במים או טגנו בשמן לחם גמור הוא וחייב בחלה ומברכין עליו המוציא ושלש ברכות ובלבד שיהא בו תואר לחם. ואם בלילתו רכה ובשלו במים או טגנו בשמן אינו לחם לענין חלה והמוציא. ומברכין עליו תחלה בורא מיני מזונות ולבסוף מעין שלש. ואם אפאו באלפס בלא משקה לריש לקיש לא הוי לחם, ולר' יוחנן הוי לחם (פסחים לו, ב). ופסק רבי' חננאל כריש לקיש. ור"י פסק כרבי יוחנן. ולזה הסכים הרא"ש ז"ל. כתב הרא"ש כוכא דארעא אע"פ שבלילתו רכה וגובלה בעלמא הוי כיון ששופכין אותו על פי התנור או בקרקע שהוחמה באור נעשה לחם וחייב בחלה ומברכין עליו המוציא ואדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח והוי כמו תחלתו סופגנין וסופו עיסה שחייב בחלה אבל דבר שתחלתו סופגנין וסופו סופגנין כיון שבלילתו רכה וטיגנן בשמן פטור מן החלה ואין מברכין עליו המוציא ודוקא אם קבע סעודתו על כוכא דארעא. אבל אם לא קבע סעודתו עליה מברך בורא מיני מזונות ולבסוף מעין שלש. ואם אכל ממנה שיעור שאחרים קובעין עליו אע"פ שהוא לא קבע עליו מברך המוציא ושלש ברכות. [אבודרהם הלכ' ברכות שער ראשון].

[פסחים ל"ה ע"א] יצאו אילו שאין באין לידי חימוץ אלא לידי סרחון. ירושלמי בדקו ולא מצאו הבא לידי חמץ אלא מחמשת המינין בלבד אבל שאר המינין אינן באין לידי חימוץ אלא לידי סרחון. [תוס' ר"ד – פסחים מהדורא תליתאה].

← פיסקא [חלה פ"ד מ"ב] איזהו מין במינו החטים אינן מצטרפות עם הכל אלא עם הכוסמין, השעורים מצטרפין עם הכל חוץ מן החטים, רבי יוחנן בן גורי אומר שאר מינין מצטרפין זה עם זה. הא מתניתין אשכחן למקצת רבנותא דסברי בה דכללל הוא דלעולם לא מצטרף לחלה אלא מין במינו בלחוד, וההיא דתנן בריש פרקין קמא [משנה א'] ומצטרפין זה עם זה לאו לענין חלה, אלא לאיצטרופי. תדע דהא בפרק רבי ישמעאל במנחות [ע' ע"א] תנן לה נמי להא מתניתין ומצטרפין זה עם זה, ואתמר עלה בגמ' [שם ע"ב], התבואה והקמחין והבצקות מצטרפין למאי הלכתא אמר רב הונא לענין חדש, רב יוסף אמר לענין חמץ בפסח, רב פפא אמר לענין מעשר שני דאי אכיל ליה חוץ לחומה לקי, רבא אמר לענין טומאת אוכלין, והא קמ"ל דתבואה וקמחין דומיא דבצקות וכו' להני הוא דמצטרפין כולהון זה עם זה, הא לענין חלה לא, כדתנן מין במינו מצטרף ולא שלא במינו. והאי פירושא לא מסתבר דמכדי אגן במסכת חלה קיימין, ועיקרא דמתניתין דחלה קתני הרי אלו חייבין בחלה, ועלה קתני ומצטרפין לחלה, משמע ולא לענין חדש וחמץ דאכתי לא תנא להו, ולא לענין מעשר וטומאת אוכלין דלא קתני להו כלל הכא, אלא הא דאתמר התם למאי הלכתא, ופריש לחדש ולחמץ ולמעשר ולטומאה, לאו מתני' קא פרישו, אלא

חמשת המינין שחייבין בחלה אם נתערבו זב"ז ועש' מהן עסה אחת כולן מצטרפין לשיעור חלה אף על פי שאין באחד מהן שיעור בין שנתערבו בתבוא' בין שנתערבו קמחין אפי' בצקות וערסן באחת עד שנעשו עסה אחת אם יש בין הכל שיעור חלה חייבין בחלה. לא עשה מהן עסה א' אלא כ"א בפ"ע אף על פי שהדביק ראשי העסות זו בזו יפה עד שאם יפריד זה מזה ישאר מזה בזה אינן מצטרפין לשיעור חלה. בד"א חיטין עם שאר המינים חוץ מן הכוסמין ושעורין עם חטין. אבל חטין עם כוסמין ושעורין עם כוסמין ושבולת שועל ושיפון ושלשת מינין אלו זע"ז אף על פי שלא עשה מהן עסה א' אם השיכן או צרפם בסל הרי אלו חייבין אם יש שיעור חלה בין הכל ונוטל חלה מא' על כלן. ויש מי שאומר שהשיפון אינו מצטרף עם שבולת שועל. שלש עיסות שיש בא' קב חטין ובשניה קב כוסמין ובשלישית קב שעורין והשיכן זו בזו הרי אלו מצטרפין. שכיון שהכוסמין באמצע מצטרפין לחטים ולשעור' הרי הן כעסה א' וכשהוא נוטל חלה נוטל מכאן"א לפי שאין תורמין ממין על שאינו מינו ומשום כלאים זה בזה. והחטין והכוסמין והשעורין הכוסמין הם כלאים זע"ז והכוסמין והחטים יש בהן שיעור. וכן הכוסמין והשעורין ואם יטול חלה מא' על כולן נמצא פוטר שאינו מינו שנתחייב בלא צירופו. ואם אין בכ"א מהעיסות אלא חצי קב שאין שיעור חלה עד שיצטרפו שלשתן נוטל חלה א' מן הכוסמין לבדן שהיא באמצע על שלשתן.

בית הבחירה (מאירי) מסכת חלה פרק א

אמר המאירי כוסמין הוא מין אחד ממוצע בין מין חטים ומין שעורים אבל הוא ממין החטים עד שקורין לה חטה מדברית והוא הנקרא בלע"ז אשפילט"א ושבלת שועל והוא מין אחד של שעורים הנקרא בלשון לע"ז שיגל"י והוא ממין השעורים גם כן הרי אלו חייבין בחלה ר"ל אחר שנילושו ונעשו עסה מפני שהעסה של מינים אלו הפת הנעשה מהם נקרא לחם וכתוב בחלה והיה באכלכם מלחם הארץ והוא שאמרו בתלמוד המערב והיה באכלכם מלחם הארץ יכול כל הנאכלים במשמע תלמוד לומר מלחם ולא כל לחם אי מלחם יכול אין לך אלא חטים ושעורים בלבד תלמוד לומר ראשית עריסותיכם רבה כלומר רבה כל שהוא ממינם וידוע שהכוסמין מין חטים ושבולת שועל ושיפון מין שעורים ר' יוסה אומר בשם ר' ישמעאל נאמר לחם בפסח ונאמר לחם בחלה מה לחם האמור בפסח דבר שהוא בא לידי חמוץ כלומר שאין שם מצה חל לצאת ידי חובת מצה בפסח אלא על מין שעסתו באה לידי חמוץ ושיזהרו בה שלא תבא לידי חמוץ אף לחם האמור בחלה דבר שהוא בא לידי חמוץ בדקו ומצאו אין לך דבר הבא לידי מצה וחמוץ אלא חמשת המינים ושאר כל המינים אין באין לידי מצה וחמוץ אלא לידי סרחון ר' ישמעאל בר' נחמן שמע כלהון מן הדין קריא ושם חטה שורה ושעורה נסמן וכסמת גבולתו חטה אלו חטים שורה זו שבלת שועל שהוא עשוי כשורה ושעורה אלו שעורים נסמן זה שיפון וכסמת זה כוסמין גבולתו עד כאן גבולתו של לחם:

ואמר אח"כ על חמשת מינין אלו שהם מצטרפים זה עם זה ר"ל שאם עשה עסה מכל המינים או ממקצתם ואין באחד מהם שיעור חלה ויש בין כלם שיעור חלה נתחייבה אותה עיסה בחלה ואף על פי שלענין כלאים חשובים כמינין חלוקים כמו שיתבאר במקומו וכמו שנבאר באחרון של מסכתא זו לענין חלה מ"מ מצטרפים להשלמת שיעור ושמה תאמר הלא בפרק אחרון אמרו שתי נשים שעשו שני קבין ונגעו זה בזה אפילו ממין אחד פטורים ובזמן שהן של אשה אחת מין במינו חייב שלא במינו פטור איזהו מין במינו החטים אין מצטרפין עם הכל אלא עם הכוסמין השעורים מצטרפות עם הכל חוץ מן החטים וא"כ האיך אמרו במשנה זו שכל המינים מצטרפין זה עם זה תדע שבתלמוד המערב הקשו מזו ולזו ותירצו כאן בבלול כאן בנשור ר"ל משנה זו בבלול והוא שבלל קמחיהם זה בזה ולשן כאחת ועשה מהם עיסה אחת וזו של פרק אחרון בנשור ר"ל שעשה עיסה מכל אחת ואחת בפני עצמה והגיעו זו בזו שאין הקפתן מצרפתן אא"כ הם מין במינו ושהיו שתיהן מאשה אחת ואם גלגל כל אחת לבד ואח"כ בללן זו בזו אף זו דינה כבלול והוא שאמרו שם תני ר' חייא וכלן שבללן תבואה קמחין ובצקות מצטרפין שלא מיעטו אלא את הנשור ואף בזו שאלו עירס ראשי עיסות מהו ר"ל שלא בלל את כל הבצקות אלא שבלל ראשיהן והדביקן זה בזה כאלו שתיהן חלה אחת ופרשו בה שאף זו דינה כנשור שאף הנשור נסרך הוא בחברו עד שאם יפרד זה מזה ישאר מזה בזה ואעפ"כ אין מצטרפין והוא שאמרו שם והדין ר"ל עירס ראשי עיסות לאו נשור הוא אינו מצטרף:

ומ"ש ואפילו בא"ו המינים וכו'. משנה נפרק ב' דמלה ועין נפרק כ"ל משתתפין (דף פ"ג) [פג:]: ומ"ש בשם הרמב"ם. הוא נפרק ו' מהלכות נכורים: ב וכל אלו המינים מצטרפים וכו'. שם נמשנה ומטרפין זה עם זה:

ושיבולת שועל ושיפון ואפילו באלו המינים אין

חיוב (ב) [א] אלא אם כן יש בעיסה חמשה רבעים (ג) שהן מ"ג ביצים וחומש ביצה. והרמב"ם שיער מדת הכלי שהוא שבע אצבעות פחות שתי תשיעית ו' אצבע על שבע אצבעות פחות שתי תשיעית אצבע ברום שבע אצבעות פחות שתי תשיעית אצבע וכל שאר המינים כגון אורז ודוחן ומיני קטנית או אפילו מינים אלו ואין בהם כשיעור פטור: ב וכל אלו המינים טו מצטרפין שאם

ז"ל הס משקל פ"ו סלעים ושי' סלי' סלע מקמה החטים שצמחם שם משקל תק"כ מוזי מלרים חמן הזה ומה שצמח במשקל טו הזה מקמה החטים הזה זה מודדים לחלה לכל מקום עכ"ל. והדבר ידוע שהסלע ד' דינרים והדינר שש מעין וכל ד' מעין משקל דרמ"א אחת נמצא משקל תק"כ דרמ"א קמה הוא שיעור חלה (א): [בדק הבית] כתוב באורחות חיים (הל' חלה אות א עמ' 208) בשם הראב"ד ואי אוסיף ה' רבעים וכו' והיו שני ביצים ורביעית יא' ביצה שפיר דמי ולזה שומעים שעשה כהוגן ואי פחת משיעור זה הפסיד לענין חלה ולא עוד אלא שצריך להוסיף על כל השעורים כמעט כדי קיטוף שכן דרכן של נשים לשייר יב' מן המדה מן הקמח כדי לקטף ואם עשה המדה מצומצמת נמצא דהשיעור חסר כי פעמים שאין מכניסים כל הקמח בקיתון יג' הילכך מוטב להוסיף ולא לצמצמו עכ"ל [עוד כאן]:

ב וכל אלו המינים מצטרפים שאם אין בעיסה ה' רבעים מחמשתן מצטרפין במה דברים אמורים כשיערבן קמה אבל אם יש כל א' לבדו ואין בו שיעור ומדבקו למין אחר אין מצטרפין אלא בזה הסדר החפין אינן מצטרפין אלא עם הכוסמין

דרכי משה

שכד (א) ומהרי"ו (סי' קצג קלח). כתב כלי המחזיק מעט פחות משלשה זידילי"ך והוא שם מדה הוא שיעור חלה עכ"ל והרמב"ם כתב עוד פרק ו' דהלכות בכורים (הט"ו) דכלי המחזיק עשר אצבעות על עשר אצבעות ברום ג' אצבעות ותשיעית אצבע

פרישה

שכד (ב) אלא אם כן יש בעיסה חמשת רבעים. פירוש חמשה רבעים. ועין דרישה: (ג) שהן מ"ג ביצים. ר"ל ציננים (ועין גאון חיים סימן ט"ו) כ"ל משערין המ"ג ציננים ומהרי"ו ויל' כתב כלי המחזיק מעט פחות משלשה זידילי"ך והוא שם מדה הוא שיעור חלה. עד כאן המנהג:

דרישה

שכד [א] אלא אם כן יש בעיסה חמשת רבעים. פירוש של קב דהיינו ה' לוגין ציפוריים דוקא וזה לשון הגמרא בפרק אלו עוברין דף מ"ח ריש ע"ב תניא חמשת רבעים קמה חייבים בחלה ופירש רש"י ה' רבעים לוגין ציפוריים שהן ז' ועוד מדבריים שהם שיעור העומר שהיתה עיסת מדבר שנאמר בה (במדבר טו כ) חלה ראשית עיסותיכם כדי עיסותיכם ג' עומר לגולגולת והוא עשירית האפה והאפה ג' סאין והסאה ששה קבין מדבריות חשוב עישור שבהן ותמצא שבעת רבעי קב וביצה וחומש ביצה כיצד חלק שלש סאין שהן י"ח קבין ועשה מהן רבעי קב דהיינו לוגין ותמצא בהן ע"ב לוגין טול עשר ד' של ע' הרי שבעה והשנים הנשארים י"ב ביצים

הגהות והערות

ב איתא במשנה בעדיות "ומשהגדילו המדות אמרו חמשת רבעים קמה חייבין רבי יוסי אומר חמשה פטורין חמשה ועוד חייבים" (ועין שם ברע"ב ובתפארת ישראל אות י' המבארים את שיטת רבי יוסי) ופסק הטור כתיק והתוספות בערובין (פג: ד"ה שבעת) אחר שביארו את שיטת ר"י הסיק ח"ל "אבל לפום ריהטא דגרסין בפרק כלל גדול (שבת עו:) ובפרק אלו עוברין (פסחים מח:) דנקט הש"ס חמש רבעים ועוד חייבים בחלה משמע דהלכה כר' יוסי". (וגם מפשטות דברי האורחות חיים הל' חלה אות א נראה שפסק כר' יוסי). ג וברש"י הגירסא "כדי עיסותיכם" דהיינו עיסת מדבר שהוא עומר לגולגולת: ד וברש"י: "טול עישור": ה וברש"י: "ששת רבעים הראשונים": ו וברש"י: "וסאה ציפורית עודפת על ירושלמית": ז בדפוס שלוניקי הגירסא כאן ולקמן בסמוך "תשיעית" וכ"ה בכת"י לונדון ובכת"י פריז. והרמב"ם הגירסא "שני תשיעית": ח לפי ספרי הרמב"ם המצויים בידיו גירסת הרמב"ם מכוונת לגירסת הטור (וגם בשנויי נוסחאות שבמהדורות פורקל לא הביא בזה נוסח אחר): ט וברמב"ם הגירסא "כמשקל הזה" (בכ' הימין): י כתב הערך השלחן כאן (סע' ה) ח"ל "ודע שאחד מן הגדולים הרעיש העולם על שני השיעורים שנתבארו שמדד שיעור חלה בכלי במדת האצבעים ומדד בשיעור הבצים שנתבארו והיו מחצה מכפי מדת האצבעים ולזה בהכרח לומר אחת משתים או שהאצבעות שלנו כפלים ברוחבן מהאצבעות שלהם וזה א"א שהרי הדורות מתמעטים והולכים אלא ודאי שהבצים שלנו נתקטנו במחציתם מהבצים שבימי חכמי הש"ס ולפי"ז כל

טור <מכוון שירת דבורה> - יא (יו"ד שה - תג) / יעקב בן אשר (בעל הטורים) (עמוד 106) 34170

הוא על פי דברי הרא"ש שכתב דרבי יוחנן בן נורי הכי קאמר שאר מינים שלא הזכירו במשנה הן שיכולת שועל ושיפון מצטרפין זה עם זה אלמלא דלתנא קמא דפליג עליה שיפון מין כוסמין ושיכולת שועל מין שעורים ואין מצטרפין זה עם זה והכי איתא בירושלמי והלכה כתנא קמא. והא דשיפון אינו מצטרף עם חטין פשוט הוא מדתנא החיטין אינן מצטרפין אלא עם הכוסמין: ומ"ש ושיכולת שועל מצטרפין עם שעורין ובוסמין ולא עם החיטין ושיפון. הא דמצטרפין עם שעורין הכי מן

פרק ד' דחלה השעורין מצטרפין עם הכל. והא דמצטרף עם כוסמין נמי מוצא מהקודם דכוסמין מצטרפין עם כל אחד ואחד. והא דלחין מצטרפין עם החטים ושיפון הוא נמי מוצא מהקודם. והא דכתב רבינו אלל אס לש כל אחד לבדו ואין צו שיעור וכו' דאלמלא דבש צו שיעור אינן מצטרפין כלל וכמו שכתב רבינו בסמוך להדיא הוא מדברי המוספות בפרק רבי ישמעאל והרא"ש בהלכות חלה ומציאו בית יוסף דכשיש לכל אחד שיעור אין מפרישין ממין על שאינו מינו ונראה דדוקא כשיש לכל אחד שיעור התם הוא לחין מצטרפים זה עם זה אלל כשיש לאחד שיעור ולשני אין לו שיעור מצטרפין בסדר הנזכר והיינו טעמא דכיון דלחין לאחד שיעור ויכול להצטרף עם מינו ואם לא יצטרף יהא פטור ראוי הוא לנרפו כדי לחייבו בחלה ושפיר הו' ממין על מינו נ"ל בג):

ג וביוון שאין מצטרפין וכו'. כך כתב הרא"ש על פי הירושלמי והיינו טעמא דכשעירבו עם שאינו מינו כיון שלא נצטרפו כשהיו מעורבין לא היתה להם שעת חובה עד עתה דלאחר שחילקו הוסיף כל אחד רובע הקב ממינו ואיכא חמשה רבעים לכל אחד ואחד ממין אחד נחמיצ בכל אחד ואחד להפריש חלה:

דבר הרי כבר נתמיינו ומה שהוסיף פטור כדאיתא בירושלמי (פ"ג ה"ד) ד' ישראלים כט שטעו שני קבין וחילקו והוסיף זה על שלו וזה על שלו פטורים שכבר היתה לו שעת חובה ופטורו ולענין זה יש חילוק בין נשך לבגול אף על גב דשניהם חיצור להחמיצ בחלה מיהו סבר האי תנא צרא דנשך חיצור לחומרא אלל לא להקל לפטור אס הוסיף הילכך נשוכין וחילקו והוסיף חייב כו' ל'. ולית הלכתא כהאי תנא צרא אלל נשוכין לא מצטרפין אלל כסדר שפירשתי למעלה:

פרישה

(ד) עירב קב מהעיסה עם קב עיסה מחטין עם קב עיסה משעורין על ידי נשיכה ואחר כך חילקו מהדדי והוסיף על כל אחד רובע הקב ממינו כן משמע צריח יוסף אלל אין מוכרחין לפרש כן אלל י"ל דעירב העיסות ממש ולא על ידי נשיכה לבד ואפילו הכי שייך לומר והוסיף על כל אחד רובע הקב ממינו כגון שעירב עיסה מחטין עם עיסה משעורין וחילקו והוסיף על כל חלק רובע קב מכוסמין דמצטרף עם שניהם או כגון שנתערב עיסה משפון ושיכולת שועל וחילקו והוסיף על חלק זה שעורין ועל חלק זה כוסמין דומה למה שכתבתי בסמוך קב חטין

חדושי הגהות

שכד [א] זה לשון שם בכסף משנה אף על גב דבירושלמי אמרו מהו שירחא רב הונא אמר אס את אומר השיפון מין כוסמין מצטרף עם החטין שיכולת שועל מין שעורים אינו מצטרף עם החטים ופירשו הרא"ש (פ"ד מ"ג ד"ה ר' יוחנן) והרא"ש דתנא קמא פליג ארבי יוחנן בן נורי בשאר מינים דלתנא קמא שיפון מין כוסמין ושיכולת שועל מין שעורים ואין מצטרפין ולי נראה שפירוש דמקו בלשון הירושלמי אלל הכי פירושא משום דרבי יוחנן בן נורי אמר שאר מינים מצטרפין זה עם זה נראה ששיפון וכוסמין ושיכולת שועל שלשמן מין אחד הם ומאחר שהחטים מצטרפין עם הכוסמין למה לא

הגהות והערות

שייכות זל"י: [כד] בדפוס דפוס דיהרנפורט הגירסא "לדעת הרא"ש" ובח"ה שם (אות ב) הגיה "כדעת הרא"ש" ובדפוסים המצויים שולבה הגהתו ללשון הב"י: [כה] הר"ם אלגזי בפ"ד (סוף אות יח) נוקט שגם הרמב"ן בהל' חלה פוסק כרמב"ם ע"י"ש: [כז] ובפירשי הירושלמי נתקשו בדברי הכס"מ שלדבריו הקושיא "מהו שידחא" הוא על דברי ריב"ן ואין נראה כך מהמשך לשון הירושלמי: [כז] ובהוצאת פרנקל הגירסא כאן "דלתנא קמא וריב"ן": [כח] בדפוס שלוניקי ופיבי די שאקו ובכתיב" לונדון הגירסא "וחילקו" (לשון רבים). והכי מסתברא דקאי אשני קבים ממזנים שונים: [כט] עיין בדברי חמודות (אות ג) שהאריך לבאר מתי פטורין: [ל] בדפוס דפוס דיהרנפורט הגירסא כאן פטור ובח"ה שם (אות ה) הגיה "וחילקו והוסיף חייב כצ"ל" ובדפוסים המצויים שולבה הגהתו ללשון הב"י. ובדפוס וילנא הוסיף "כו" וכוונתו לסיפא דלשון הרא"ש דז"ל "הלכך נשוכין וחילקו והוסיף חייב בלולים וחילקו פטורין":

ומ"ש ולא עם חטים. מתניתין היא [בדק הבית] כפשטה אבל קשה שבירושלמי שהביא הרא"ש אמרו אם אתה אומר שיפון מין כוסמין מצטרף עם החטים וי"ל שמאחר שלא נאמרה אלא בלשון אם אתה אומר משמע דלא פסיקא ליה אי נמי שרבינו מפרש אם אתה אומר וכו' תצטרף עם החטים בחמיה כלומר אף אם תאמר שהוא מין כוסמין וכו' יצטרף עם החטים כב) [עד כאן]: ומה שכתב ושיכולת שועל מצטרפים עם שעורים. מתניתין היא: ומה שכתב דמצטרפין עם כוסמין. כבר נתבאר טעמו:

ומה שכתב ולא עם חטים. מתניתין היא: ומ"ש ולא עם שיפון. כבר נתבאר טעמו דהיינו כרנן דפליגי ארבי יוחנן בן נורי. ורבינו קמס דבדיו כדעת כדן הרא"ש אלל הרמב"ם בפרק ו' מהלכות בכורים (ה"ג) פסק הלכה כרבי יוחנן בן נורי דשאר מינים מצטרפים זה עם זה [בדק הבית] משום דסבירא ליה דרבי יוחנן בן נורי לאו לאיפלוגי אחא אלא לאפרושי הירושלמי דמשמע מיניה דלאיפלוגי אחא [א] ישבחי בבאור להרמב"ם ז"ל כה) [עד כאן]: וכתב דהיינו דוקא צעיסה שנגענה צעיסה אחרת אלל הצולל קמא ה' מינים ועשה מהם עיסה אחת הרי חמשתן מצטרפין לשיעור עיסת חלה וזהו מה שחילקו בירושלמי כאן נשך כאל צנולל: וביוון שאין מצטרפין בעיסה אלל במיניהם עירב קב מהעיסה עם קב אחר מהעיסה שאינו מינו וחילקו אחר כך והוסיף על כל אחד רובע הקב ממינו

חייב וכו'. בהלכות חלה (פי"א) כתב הרא"ש תני בירושלמי (פ"ד סוף ה"א) אית תני כל המינים מצטרפין זה עם זה פירוש אפילו על הנשך על דעתיה דהדין תנא צרא מה בין הנשך מה בין הצנולל אמר רבי יודן כשחלקו והוסיף עליהם נשוכים חייבים צנוללים פטורים פירוש קב חטים וקב שעורים שנשכו וחילקו והוסיף על קב חטים רובע חטים ועל קב שעורים רובע שעורים דאי נשך הוא חיצור לכל חיה על שלו חילוק בין נשך לבגול אף על גב דשניהם חיצור להחמיצ בחלה מיהו סבר האי תנא צרא דנשך חיצור לחומרא אלל לא להקל לפטור אס הוסיף הילכך נשוכין וחילקו והוסיף חייב כו' ל'. ולית הלכתא כהאי תנא צרא אלל נשוכין לא מצטרפין אלל כסדר שפירשתי למעלה:

ומ"ש ואם לא כל מין ומין לבדו ויש בו כשיעור ורוצה להפריש ממין זה על מין זה אין מפרישין אלא על מינו כיצד אין מפרישין מחמים על שום אחד מהן וכו'. זה דברי החיזוק השני שכתבתי (ד"ה וכל אלו) נשם המוספות ור"ש והרא"ש על מה שהקשו נשוק היאך מפרישין חלה מזה על זה והא' חנן נפרק ב' דמרומת כל שהוא כלאים נמצאו לא יתרום מזה על זה ונדרש כלאים חנן המטין והמסמין כלאים זה מה וכן שערין וכוסמין וכן שעורים ושיפון: ומ"ש רבינו דכוסמין ושיפון מפרישין מזה על זה. הטעם משום דנדרש כלאים (מ"א) חנן דליתם כלאים זה מה וכן נמי חנן חמס דשעורים ושיפון שועל לאיס כלאים זה מה:

ג וא"ל ה' רבנים אפילו השאור והפזין והמורסן כולן מצטרפין להשלימין לג' במה דברים אמורים בשלא הפריש סובבן ומורסנן לד' מתוכן וכו' אבל אם רקד הקמה וכו' אינו מצטרף. משנה נפרק ב' דחלה (מ"ו):

א(ב) ומשערין אותם לפי התבואה אבל לא לפי הקמה וכו' דכן כשמצטרפין המדה קמה צריך לגדשה. בהלכות חלה (ס"ג) כתב הרא"ש לנאורה היה נראה דמשמע רצעים יש למדדן בתבואה שכן היתה עיסת המדבר מלא העומר לו היו מלקטים ואחר כך טוחנו ברחיים וראיתי באשכנז שהנשים גודשות הקמה לשעור חלה ותלמי הדבר הזה נשכח שפסח הקמה רב מנפח התבואה לו וקנה משמע כן לישנא דמתניתין (פ"א מ"ד) דקמי פחות מה' רצעים בתבואה אלמא בתבואה משערין ומיהו אין ראיה כל כך דלפי שהזכיר חלה מיני קטנית דחייבין צמצע ופטורין מן החלה חלה חמס הכי

להוסיף כשיעור. מיהו להלכה ודאי אם אין צעיסה אלא חמשה רצעים קמה נלכד חייב לצרף ואין לחוש לפסק ברכה דכך הוא העיקר. וכן השיב הרשב"א להרא"ש ע"ש צמין חס"ה וכן דעת בית יוסף ושכך פירש רבינו שמשון והרמב"ם וכו' והכי נקטינן דלא כרבינו:

מ"ד זה וק"ל: (ה) אבל אם עירב קב קמה עם קב קמה ממין אחר וכו'. פירוש מאחר שהיתה כבר חייבת והיה להן שעת חונה ונפטרו מחלה דעת לחלק עירבן דלקמן סימן שכ"ו אף לאחר שהוסיפו עליהן פטורין מה שאין כן בעירב קב עיסה דלא נלוו כלל חייב לעולם וכן אמת להדיא בירושלמי והרא"ש נמי הביאו והרמב"ם (פ"ו ה"ט) פסק כן להדיא והראב"ד השיג עליו ואמר אף שראה כן בירושלמי אין השכל נותן כך לקמן עליו ועוד דקיימא לן (סוה"ג) אין דיחוי אלא מלות וכו' לא ע"כ ונראה שאין להקל אלא יפריש בלא ברכה. מורי ורבי (נמארו לעזר):

(ו) ואם לא כל מין ומין לבדו ויש בו כשיעור וכו'. דהואיל יש בו כשיעור אין מפרישין מזה על זה כמו שאין מורסין ממין על שאינו

הקב ממינו חייב כיון שלא נצטרפו כשהיו מעורבין. (ה) אבל אם עירב קב קמה עם קב קמה ממין אחר על דעת לחלקו וחילקם והוסיף על כל אחד רובע הקב ממינו פטור לב'. (ו) ואם לא כל מין ומין לבדו ויש בו כשיעור ורוצה להפריש ממין זה על זה אין מפרישין אלא על מינו כיצד אין מפרישין מחטים על שום אחד מהם ולא משום אחד מהם עליהן. (ז) וכוסמין ושיפון מפרישין מזה על זה וכן שיבולת שועל ושערין מפרישין מזה על זה: ג ואילו חמשת רבנים אפילו השאור והסובין והמורסן כולן מצטרפין להשלימין לה' במה דברים אמורים שלא הפריש סובבן מתוכן אלא לשון בלא הרקדה אבל אם ריקד הקמה והפריש סובבן ומורסנן מתוכן וחזר ועירבן עמו אינו מצטרף: א(ב) (ס) ומשערין אותם לפי התבואה אבל לא לפי הקמה (ט) אף על פי שהן יותר משאילו היו

מכוסמין עם שיפון כדתנן גריש כלאים הילכך ככולן הוה ליה מפריש ממין על שאינו מינו אלא אם כן דמפריש מכוסמין על שיפון או איפכא ומשיבולת שועל על שעורים או איפכא: ו וא"ל חמשה רבנים אפילו השאור וכו'. משנה פרק ב' דחלה: ומשערין אותה לפי התבואה וכו'. אף על גב דדברי הרא"ש בהלכות חלה משמע דמסקנתו דקמה משערין ולא בתבואה דמשמע לנאורה אפילו הכי נראה לו לרבינו להכריע דלכתחלה משערין לפי התבואה דכיון דהגו הנשים באשכנז לגדוש הקמה לשעור חלה משמע שעושות כן נשכח שפסח הקמה רב מנפח התבואה ומנהגן תורה הוא ועוד דמשום פסק ברכה לנפול יש לנו התבואה ומנהגן תורה הוא ועוד דמשום פסק ברכה לנפול יש לנו להוסיף כשיעור. מיהו להלכה ודאי אם אין צעיסה אלא חמשה רצעים קמה נלכד חייב לצרף ואין לחוש לפסק ברכה דכך הוא העיקר. וכן השיב הרשב"א להרא"ש ע"ש צמין חס"ה וכן דעת בית יוסף ושכך פירש רבינו שמשון והרמב"ם וכו' והכי נקטינן דלא כרבינו:

מ"ד זה וק"ל: (ה) אבל אם עירב קב קמה עם קב קמה ממין אחר וכו'. פירוש מאחר שהיתה כבר חייבת והיה להן שעת חונה ונפטרו מחלה דעת לחלק עירבן דלקמן סימן שכ"ו אף לאחר שהוסיפו עליהן פטורין מה שאין כן בעירב קב עיסה דלא נלוו כלל חייב לעולם וכן אמת להדיא בירושלמי והרא"ש נמי הביאו והרמב"ם (פ"ו ה"ט) פסק כן להדיא והראב"ד השיג עליו ואמר אף שראה כן בירושלמי אין השכל נותן כך לקמן עליו ועוד דקיימא לן (סוה"ג) אין דיחוי אלא מלות וכו' לא ע"כ ונראה שאין להקל אלא יפריש בלא ברכה. מורי ורבי (נמארו לעזר):

(ו) ואם לא כל מין ומין לבדו ויש בו כשיעור וכו'. דהואיל יש בו כשיעור אין מפרישין מזה על זה כמו שאין מורסין ממין על שאינו

מ"ד זה וק"ל: (ה) אבל אם עירב קב קמה עם קב קמה ממין אחר וכו'. פירוש מאחר שהיתה כבר חייבת והיה להן שעת חונה ונפטרו מחלה דעת לחלק עירבן דלקמן סימן שכ"ו אף לאחר שהוסיפו עליהן פטורין מה שאין כן בעירב קב עיסה דלא נלוו כלל חייב לעולם וכן אמת להדיא בירושלמי והרא"ש נמי הביאו והרמב"ם (פ"ו ה"ט) פסק כן להדיא והראב"ד השיג עליו ואמר אף שראה כן בירושלמי אין השכל נותן כך לקמן עליו ועוד דקיימא לן (סוה"ג) אין דיחוי אלא מלות וכו' לא ע"כ ונראה שאין להקל אלא יפריש בלא ברכה. מורי ורבי (נמארו לעזר):

(ו) ואם לא כל מין ומין לבדו ויש בו כשיעור וכו'. דהואיל יש בו כשיעור אין מפרישין מזה על זה כמו שאין מורסין ממין על שאינו

פרישה

מ"ד זה וק"ל: (ה) אבל אם עירב קב קמה עם קב קמה ממין אחר וכו'. פירוש מאחר שהיתה כבר חייבת והיה להן שעת חונה ונפטרו מחלה דעת לחלק עירבן דלקמן סימן שכ"ו אף לאחר שהוסיפו עליהן פטורין מה שאין כן בעירב קב עיסה דלא נלוו כלל חייב לעולם וכן אמת להדיא בירושלמי והרא"ש נמי הביאו והרמב"ם (פ"ו ה"ט) פסק כן להדיא והראב"ד השיג עליו ואמר אף שראה כן בירושלמי אין השכל נותן כך לקמן עליו ועוד דקיימא לן (סוה"ג) אין דיחוי אלא מלות וכו' לא ע"כ ונראה שאין להקל אלא יפריש בלא ברכה. מורי ורבי (נמארו לעזר):

(ו) ואם לא כל מין ומין לבדו ויש בו כשיעור וכו'. דהואיל יש בו כשיעור אין מפרישין מזה על זה כמו שאין מורסין ממין על שאינו

הגהות והערות

לא ועיי"ש בכס"מ ובמהר"י קורקוס שיישבו את שיטת הרמב"ם (ועיי' מ"ש ע"ז הבי' לקמן בסמך). וגם הרמ"א (בסעי' ב) פסק כרמב"ם. ועי' בזה בערוך השלחן סי' שכו (סעי' יב, יג) ובחדושי ר' חיים הלוי (פרק ו' הי"ט), ועוד, ועיי' גם בביתאור הגר"א כאן (ס"ק יא): [לב] הגר"א בביאורו (בס"ק יא) כתב בשם הר"ש (פ"ד סוף משנה ב) שאיירי הכא שהפריש חלתו ואח"כ הוסיף. וכ"ה בערוך השלחן (סעי' יד): [לג] והפעם שמצטרפים מבארת הגמרא בשבת עז: "אמר אביי שכן עני אוכל פתו בעיסה בלוטה". ובביאור סובין ומורסן כתב רש"י שם במשנה, סובין קליפת החטין הנושרת מחמת כתישה. ומורסנן הנשאר בנפה. והרע"ב במשנה בחלה כתב סובין הוא הדק מורסנן הוא הגס: [לד] בב"ב הגירסאות שבטור (ואף בטור שבדפוס ב"ב) גרסין הכא בדי"א כשלא הפריש סובבן מתוכן ולא הזכיר מורסנן וכפי שכתב הב"י. ונראה שט"ס היא חד דלקמן כתב "אבל

לא ועיי"ש בכס"מ ובמהר"י קורקוס שיישבו את שיטת הרמב"ם (ועיי' מ"ש ע"ז הבי' לקמן בסמך). וגם הרמ"א (בסעי' ב) פסק כרמב"ם. ועי' בזה בערוך השלחן סי' שכו (סעי' יב, יג) ובחדושי ר' חיים הלוי (פרק ו' הי"ט), ועוד, ועיי' גם בביתאור הגר"א כאן (ס"ק יא): [לב] הגר"א בביאורו (בס"ק יא) כתב בשם הר"ש (פ"ד סוף משנה ב) שאיירי הכא שהפריש חלתו ואח"כ הוסיף. וכ"ה בערוך השלחן (סעי' יד): [לג] והפעם שמצטרפים מבארת הגמרא בשבת עז: "אמר אביי שכן עני אוכל פתו בעיסה בלוטה". ובביאור סובין ומורסן כתב רש"י שם במשנה, סובין קליפת החטין הנושרת מחמת כתישה. ומורסנן הנשאר בנפה. והרע"ב במשנה בחלה כתב סובין הוא הדק מורסנן הוא הגס: [לד] בב"ב הגירסאות שבטור (ואף בטור שבדפוס ב"ב) גרסין הכא בדי"א כשלא הפריש סובבן מתוכן ולא הזכיר מורסנן וכפי שכתב הב"י. ונראה שט"ס היא חד דלקמן כתב "אבל

ז קב חייטין מצד זה וכו'. תוספתא פרק [ב'] מן לחלה פירוש אף על גב דחייטין ושעורין כשהן עיסה אין מאטרפין מכל מקום על ידי הכוסמין שנאמנע שנושך בו וכו' מאטרף כל אחד עם הכוסמין ונחמייז כל אחד בחלה ומפריש מן החייטין כפי עצמם על ידי צירוף הכוסמין נלדו ומהשעורין כפי עצמם על ידי צירוף הכוסמין נלדו ונפטרו גם הכוסמין מפני שהן מאטרפין ממנה לזה וממנה לזה [מח] אבל אם היה מפריש מן הכוסמין נלמד לא היה מתוקן כלל דמה

נפשך אם אמה מחייב הכוסמין מטעם צירוף החייטין אם כן נשאר השעורים בלא צירוף ואם אמה מחייב מטעם צירוף השעורים אם כן נשאר החייטין בלא צירוף ואיכא נמי למימר דלמא לא היו צירוף כלל או שמא היו צירוף כאן וכאן ומפני הספק לא נתקן כלום והרי הוא טבל כדמעיקרא אבל איכא דליכא אלא חיי קב בכל אחד דליכא שיעור חלה עד שיטטרפו שלשמן נמאל דכוסמין ששיניהם מאטרפים עמהם חייטין וחייטין ושעורים דאין מאטרפין זה עם זה פטורין:

גדושה משמע דלזה דעתו נוטה אבל אין נראה צעני כן שהרי הרא"ש ע"כ נפשוהי עד שכל רצותיו לא היו מודדין במדה גדושה אלא שהיה קשה לו על דבריהם ולא מלאו לבו לחלוק עליהם ממש והיה מנקה מי שימך לו קושיותיו וגם בהלכות חלה סוף דבריו הם כדברי רצותיו וכן הוא דעת הרשב"א ז"ל שכתב בחשבוניו (ח"א סימן קס"ה) שהשיב להרא"ש על שאלה זו אם כדעתי דמר אי אפשר לעמוד על שיעורו דמאן לימא לן כמה היה המן ממרצה מאן ועוד דאי משום ברכה לנעלה הוה ליה חומרא דחיי לדי קולא דלעמים לא הוה אלא ה' רבעים קמה לבד ופטורי להו מחלה וקא אכיל בטעלה אלא אין לך בו אלא ה' רבעים קמה שביעור העומר אמרה מורה לא שביעור קמה הנא מה' רבעים תצוה ע"כ [בדק הבית] וכן כתב רבינו ירוחם (נכ"א ח"ג קעח:) בשם התוספות [עד כאן] וכן הם דברי ר"ש בפרק קמא דחלה (מ"ד ד"ה פחות) על ההיא מתניתין דפחות מחמשת רבעים בתצוה וכן נראה מדברי הרמב"ם בפרק ו' מהלכות בכורים (הט"ו) וכבר כתבתי במקומו (רס"ה ד"ה ומ"ש שהרמב"ם) בשם הרמב"ם משקל הקמה שהוא שיעור חלה [בדק הבית] מחייבי מצרים בזמנו [מב].

כתב רבינו ירוחם (שם) יש מקומות שנהגות הנשים למדוד מדירת החלה גרושות [עד כאן].

ד—ה קב חמים מצד זה וקב שעורים מצד זה וכו' חצי קב חמים מצד זה וחצי קב שעורים מצד זה וכו'. תוספתא בפרק ב' מן לחלה (ה"ג) קב חמים וקב שעורים וקב כוסמין הרי אלו מאטרפין כשהוא תורם תורם מכל אחד מהן שאין תורמין ממין על שאינו מינו חיי קב חמים וחיי קב שעורים וחיי קב כוסמין וטל מן הכוסמין וכתב רבינו שמשון בפירוש המשנה (כלאים פ"א מ"א סוד"ה החטין) והרא"ש בהלכות חלה (ס"ט א) דיש לפרש האי תוספתא דמייירי שהכוסמין נחמייז כשהוא נאמנע ונושכים עם החטים מלד אחד ועם השעורים מלד אחר הילכך נראה שיש בכל אחד קב מאטרפים לחייב החטים בלא השעורים והשעורים בלא החטים ותורם מכל אחד ואחד שאין תורמין ממין על שאינו מינו ואף על פי שהכוסמין מחייבין את החטים ואם השעורים אין תורמין מן הכוסמין עליהם לפי שגם הכוסמין מתחייבין כמה שנושכים בחטים ושעורים ודי לו לצירוף עם אחד מהם הילכך אם תורם מן הכוסמין על השעורים הוה כתורם מן החטים על השעורים דכיון דצירוף החטים מחייב הכוסמין נגדריה הכוסמין אחר החטים ונקראים על שם וכן נמי על החטים מהאי טעמא אבל סיפא דליכא אלא חיי קב בכל אחד ליכא שיעור עד שיטטרפו שלשמן ונמאל דכוסמין ששיניהם מאטרפין עמהם חייטין וחטים ושעורים דאין מאטרפין זה עם זה פטורים עכ"ל מן:

פרישה

(י) קב חמים מצד זה וקב שעורים וכו'. לכאורה משמע דדוקא נקט קב אלא חיי קב מכל זד וקב נאמנע לא היה מאטרף ללא שדיין כל הכוסמין לזד זה ולזד זה אלא ממה שכתב נסיפא חיי קב חטין מלד זה וכו' משמע דלאו דדוקא נקט קב נראה: (יא) וצריך להפריש מכל מין ומין. דהכוסמין מחייבין החטין והשעורים כמה שנושך עם כל א' (וגם הוא נחמייז כמה שנושך בחטין ושעורין ודי לו לצירוף א' מהם. עד כאן המגיה) אם יתורם מן הכוסמין על השעורים הוה כתורם מן החטין על השעורין שאינו מינו כיון שנגרר אחר החטין ונחמייז לצירופו לחוד וכן לצירוף שעורין

דרישה

ועיין בבית יוסף. עד כאן המגיה: [ג] וצריך להפריש מכל מין ומין. וכלשון זה כתבו גם כן התוספות (מנחות ע: ד"ה הראשון) וצ"ע אי דוקא קאמרי וצריך לתרום גם מהכוסמין או לא דלכאורה היה נראה לומר דאינו צריך להפריש מן הכוסמין דהא תרם מן החטין והשעורין. וכוסמין הוא מין שעורים וחטין ואם כן ממה נפשך תרם עליו ולא מיחזי כתורם

הגהות והערות

דיהרנפורט וילנא הגירסא "והרי אלו": [מ] בדפדפ"ר ודפוס דיהרנפורט הגירסא "תוספתא בפרק חלה" ובח"ה שם (אות ח) הגיה "בפרק ב' דחלה". ובדפוסים המצויים שולבה הגהתו ללשון הב"י: [מה] וצ"ע התוספתא "מכל אחד ואחד" וכ"ה בר"ש וברא"ש (המובאים לקמן): [מ] המעדיני יו"ט שם (באות ט) אחר שהאריך לבאר את שיטת הר"ש סיים "וב"י בסימן שכד כתב ללשון הר"ש וללשון רבינו וחברם יחד וסיים נמצא דכוסמים וכו' כלשון הר"ש": [מז] "פרק [ב'] דחלה". כ"ה בדפוס קניגסברג: [מח] כדבריו כתב הט"ז (ס"ק"ה) והשי"ך (בס"ק"ב) כתב שמפריש ג' חלות ועיין בקורות הכסף כאן. וע"ע בט"ז ובשי"ך המחלקים בין קב חטים קב כוסמין וקב שעורים לחצי קב חטים וחצי שעורים וחצי כוסמין וע"ע בערוך השלחן (סע' יט):

[ב] (בשםמלאין המדה קמה צריך לגדשה. ו"ל רש"ל מלשון האשירי" משמע להדיא שמשעורין הקמה אם כן חיימה על הטור שכתב שמשעורין כתבואה ובקמה צריך לגדשה ונראה מה שכתב הטור לחומרא בעלמא הוא דכתב לפי מה שנהגו ומשום הכי לא כתב דין זה בהלכות פסח לענין מצה לפי שאין לשון יותר מן השיעור וכן כתב המרדכי (פסחים ס"י תקצח) שאין גודשין אלא מוחקין עכ"ל

ו קב חטים מצד זה וקב חטים מצד זה וקב אורז באמצע וכו'. מה שכתב דבנן אורז נאמנע אינן מטטרפין משנה נפרק נמלא דחלה (מ"ג): ו"מ"ש דקב של גוי או קב של חלה באמצע אינן מצטרפין. ירושלמי שם (ה"ב):

ז ו"מ"ש היה ביניהם קב של מין א' מחמשת המינין נד' או קב משל אשה אחרת מצטרפין. גס זה שם ירושלמי:

ח קב של תבואה חדשה וקב של ישנה אין מצטרפין.

משנה נפרק נמלא דחלה (מ"ד) קב חדש וקב ישן שנשכו זו מזו רבי ישמעאל אומר יטול מן האמנע וחמטים אוקרין ואיתמר עלה ירושלמי (שם ה"ב) יאות אמר רבי ישמעאל כוסמין וחמטים ד' מינים הם על ידי שדומה לו את אומר מטטרף

חדש וישן לא כל שכן אמר רבי הילא טעמא דרבנן כוסמין וחמטים ד' מינים הם ואין בני אדם טועים לומר שחורמין ומעשרין מזה על זה אבל ישן וחדש מין אחד הוא אם את אומר כן אף הוא סבור לומר שחורמין ומעשרין מזה על זה כלומר אם היה נוטל מן האמנע ונריך נד' להפריש על כל אחד ואחד מעיסה אחרת שלא הורמה חלמה מחדש על החדש ומישן על הישן כן כתב ר"ש (שם ד"ה יטול) וכן כתב הרמב"ם (פ"ו ה"ד) חה לשונו ולא יתרום מאמנע שמהן אלא יבא עיסה אחרת חדש או ישן נד' ולטרוף להם להשלים השיעור: ו"מ"ש היה קב חדש מצד זה וקב חדש מצד זה וישן באמצע מצטרפין. שם ירושלמי קב חדש מלרף ומשמע דהיינו לומר שאם היה ישן מלד זה וישן מלד זה וחדש נאמנע מלרפן וכן הם דברי הרמב"ם נפרק ו' מהלכות נכורים (ה"י) ומשמע דהוא הדין לחדש מלד זה וחדש מלד זה וישן נאמנע שהוא מלרפן דמאי שנה ומכל מקום יש לתמוה על רבינו למה שינה ממה שהוא ירושלמי:

ט הערשה עיסה מהאורז ומהדגן אם יש בה טעם דגן חייבת וכו'. משנה נפרק ג' דחלה (מ"ו):

דרכי משה

(ב) וכתב הרא"ש בתשובה כלל ב' סימן ב' דאם יש ביניהם דבר שכבר נתקן לא הוי הפסק ומצטרפין נב':

פרישה

למוד לאפוקי כשכל א' חצי קב שאין שיעור חלה עד שיעורו שלשתן יחד שלשתן נקרא החיוב על שם כוסמין שע"י מצטרפין. אשר"י וד"מ יוסף מציאו ע"ש ועיין דרישה: (יב) באמצע "אור" קב של עברום. כן נריך לומר: (יג) היה ביניהם קב של מין אחר. פירוש מין ד' קבין של חמין או קב משל אשה אחרת מצטרפין פירוש השמי קבין של חמין שהן מין אחד וק"ל: (יד) הערשה עיסה מהאורז ומהדגן. אף על

דרישה

מחטין על השעורים דהא הוי כאילו תרם מהחטין על חצי כוסמין שהם מין חטין ומן השעורים על חצי שני שהן מין שעורים נ' ואפשר לומר דהא אין מפרשין מחטין ושעורים על כוסמין כדלעיל בסמוך אבל אין ראייה משם דשם לש מכל מין שיעור חלה מה שאין כן כאן דנצטרפו יחד לשיעור:

הגהות והערות

שאינו מצטרף לחיוב חלה. ועל הא דקב ממין אחר וכו' מצרפן מסתפק הר"ט אלגזי בפ"ד (סע"י יט) לר' יוחנן הסבור שנוסף לענין חלה הוא מדאורייתא אי נשך כאן הוא רק מדרבנן או גם מדאורייתא: נה' לפיכך במשנה הגירסא רבי ישמעאל וכו' בב"י. וכתב בהערות על משנה זו "כד"ס שמעון" אבל רבי אלעזר ליכא מאן דגריס: נה' בר"ש הגירסא צריך ההמניה הוסיף מלת [הלכך] והב"י גורס "וצריך" (עם ר"י החבור) ולפ"ו א"צ להגהתו: נה' ור"ל הרב"ז "אלא כוותו ז"ל אם רוצה לתקן את החדש יביא חדש וכו' או ישן אם רוצה לפטור את הישן ואם רוצה לתקן את שתיהן יוסיף מן החדש עד שיהא בו כשיעור וכן יוסיף מן הישן עד שיהא בו כשיעור או יפריש עליהם במקום אחר מן החדש על החדש ומן הישן על הישן". והר"י קורקוס כתב "נראה מדבריו דבעיסה אחת [לחור] סגי לפי שכיון שיש במין אחד כשיעור ומצויא ממנו חלה על האחר לא יטעה עוד לומר שתורמין מזה על זה שאין טועים בכך אלא כשאין חיוב חלה באחד מהן ורואין שמצטרף יאמרו כמו שמצטרף זה עם זה ה"ה שתורמים מזה על זה אבל כשיש באחת כשיעור לא יטעו" ועיי"ש עוד בדבריו ובש"ך (ס"ק טז) והמהר"ט אלגזי הלכות חלה (אות כ) הכריע ברמב"ם כפירוש הרב"ז. וברמב"ן מבואר שצריך להביא על כל אחד ואחד וכמו שכתב הב"י בשם הר"ש:

מט] הא דהקדש מצטרף כתב הרמב"ם טעמו "מפני שאריה לפרותה וחייב בחלה". וכתב ע"ז הערוך השלחן (סע"י כ) דמיירי שהקדישה משגלגלה דאם הקדישה מקדם וגלגלה הגובר ואח"כ פדאה פטורה כדתנן בפ"ג (מ"ג) וכמש"כ הרמב"ם בפ"ח (ה"ז): נה' עיין מ"ש הט"ו (בספ"ה) והנקודות הכסף שם על דברים אלו: נה' "או קב של גוי" כ"ה בדפוסו שלונקי, ואדי אל חגיגארא וכו"ה פריז ולונדון ובטור שברפור"ר ב"ח. בשאר הדפוסים הגירסא קב של גוי (ללא או) ולכן הגיה הפרישה (באות יב) "או קב של גוי" (בדפוס קניגסברג מילא זו מובאת בסוגריים מרובעים): נה' הרא"ש שם כתבה עפ"י המשנה בחלה (פ"ד מ"ג) "דבר שנשלה חלתו באמצע מצטרפים שכבר נתחייב בחלה" וכתב שם שכן פירש הר"ש שם: נה' בפור שברפור"ר ב"ח ובכת"י פריז הגירסא כאן "של מין אחד" ובדפוס שלונקי "של מין אחד משל חמשת המינים": נה' ור"ל הט"ו (בס"ק ז) "פירוש בין שני קבין חטים היה קב אחד משאר חמשת המינים שאין להם צירוף לחיטין כגון שיפון או מין אחר שאין מצטרפין לחלה כדלעיל סעיף ב' מכל מקום לא חשיב כאן הפסק בין אלו שני קבין חטין כיון שעכ"פ גם זה הוא בר חיוב חלה ע"כ מצטרפים שפיר שני קבין חטין להדדי וכן אם מפסיק ביניהם קב משל אשה אחרת אין מבטלים הצירוף של שני הקצוות אע"פ

עם ציונים מהש"ך

ו. לשון הטור [עמוד עין] ממשנה ריש פרק קמא דחלה ומנחות דף ע' ע"א. רמב"ם שם [ג, ד].
ז. שם בירושלמי [ריש חלה] דלא תקשי אממיתין ב' דפרק בתרא [שם; שם"ג] עין קמא רב, ג.

ח. שם במשנה:
ט. מדברי החוספות מנחות דף ע' ע"א [ד"ה מנא] וכן כתבו הר"ש בפירושו המשנה (דחלה) [דלגלגים] [פ"א משנה א] [והר"ש [ס"ק] דכללות חלה [ס"מ] א; ג].

י. שם במשנה פרק בתרא דחלה וכתנא קמא [ח].
יא. שם בחוספות:
יב. משנה ריש כלאים [רא"ש שם סימן א].
יג. שם במשנה [חלה שם; כלאים שם].

יד. שם במשנה דחלה [רא"ש שם].
טו. שם פרק ו' מהלכות בכורים [חלה ג] וכרעי יוחנן בן נורי [חלה שם, דסבירא ליה דלא פליג אתנא קמא].

טז. טור [עמוד עין] מדברי החוספות [מנחות ע, דגור ראשון] והר"ש [ריש כלאים] ואב"י הש"ס שם וכמירון הש"ס אהא דהקשו ממשנה (ד' [ו] פרק ב' דמירומות וממשנה ריש פרק קמא דכלאים].

יז. כמשנה ריש פרק קמא דכלאים:

הגהות והערות

ד. טקס מנהגות אמ"ד תכ"ב (באר הגולה), וכן הוא לשון הרמב"ם:

ה. טקס ע"פ אמרי בינה, וכן העמיק בלח היות [ס"ק ב].
ו. שם כתב כן באריות, אך בריש חלה לא כתב כן להדיא:

ז. טקס מנהגות אמ"ד תכ"ב (באר הגולה):

ח. אף קאי על המשך הסעיף "שיפון וכו'", דין שעורים הוא לכולי עלמא, וראה הערה ט:

ט. בכל הדפוסים צוין אות יא לבאר הגולה על תיבת "שעורים" דלעיל, ואות יב על תיבת "וכוסמין", אך מקומם הנוון הוא כאלו:

י. עין משנה ראשונה [שם ד"ה אלא] שכתב דהרמב"ם פסק כדברי יוחנן בן נורי אף אי פליג בתנא קמא עליה, ע"ש:

יא. עין דקד הבית דלהלן ומהר"ם קורקוס. אך להרמב"ם הפירוש בירושלמי כפירוש הכסף משנה (ועין משנה ראשונה שם שהקשה על פירושו):

יב. נוסף ע"פ אמרי בינה:

ה הוא העומר. והוא [שיעור] ח' החלה: ו' חמשת מיני תבואה. כיון דשם חיוז חלה על כולן שזה הרי אלו מאטרפין: ו בשערבן קמח. ולש אותן יחד, דכיון דלש אותן יחד כל העיסה נראה שזה כאלו הוא ממין אחד: ח וכוסמין ושיפון בו' ושעורים מפרישים מזה ע"ז זה. דמין אחד

הס. ואף על גב דבשארין באתר מהן כשיעור ומדבקן יחד אמרינן הרבה יותר מאטרפין, כגון חטים עם כוסמים וכוסמים עם כולס וכן השאר, הכל אמרינן דחטים [לא] [כ] עם כוסמים, ולא כוסמים עם שזולת שועל ולא עם שעורים, וכן שעורים ושזולת שועל עם שיפון נמי לא, נראה לי דהיינו טעמא דלענין הקטרף להתחייב בחלה כיון דבעיסה תליא רחמנא דכתיב [במדבר טו, כ] ערסותיכם, לפיכך כשאין בכל אחד כשיעור אמרינן כל היכא דהעיסות דומות מאטרפות וחייב בחלה אף על פי שאינם מין אחד, אבל לענין לפטור מן החלה דהיינו כשיש בכל אחד שיעור חיוז חלה ורואה לפטור זה ולהפריש עליו ממין אחד, אמרינן כיון דתרומה קרייה רחמנא [שם] הוי דומיא דתרומה שאין מפרשין ממין על שאינו מין [סימן שלא סעיף ג], אף על גב דהעיסות דומות, עכ"ל (ע"ש) [עטרת זהב] [ג'ג] סעיף ב].

(ב) בשערבן קמח. נראה דהוא הדין אם עשה מכל אחת עיסה בפני עצמה ועירב העיסות עד שנעשו גוף אחד מאטרפין כשאין בכל אחד כשיעור, דהא אמר בירושלמי [חלה פ"א הלכה א] דדוקא בדיבוק על ידי נשיכה אין הכל מאטרפין, משמע דאם הם נעשו לאחד הוה בלול.

שכתב רמ"א בסמוך עירב קב מעיסה מיירי בדרך נשיכה בעלמא, וכן כתב בצ"י [עמוד ע' ד"ה וכוין], אבל אם עירב העיסות ממש הוה כמו עירב קמח בקמח. ובפרישה [אות ד] כתב דהאי עירב היינו אפילו בעירב העיסות ותלקן, והוא תמוה מאד:

(ג) וכוסמין ושיפון בו' פירוש, אף על גב דצרישא לענין צירוף לשיעור חלה מהני אפילו בכוסמין וחטין או שעורים וכוסמין, החס לא איכפת לן כמה שזה חלוקים לענין כלאים אלא כמה שהעיסות דומות זו לזו, אבל כאן שיש כשיעור לכל אחד אלא דבעינן מין צרישן דאין צריך כלאים, וכל שהוא כלאים הוה שלא צמינו.

ונראה דאם יש בעיסה אחד כשיעור ובאחד אין שיעור ורואה לצרפו לעיסה הגדולה הוה דינו כמו צרישא לצירוף חלה, ונפקא מיניה אם יוסף אחר כך עיסת חיוז על אותו עששה שאין בה שיעור, אין לחייבו בחלה כי כבר נפטר מחמת צירוף:

והוא דאם יש בעיסה אחד כשיעור ובאחד אין שיעור ורואה לצרפו לעיסה הגדולה הוה דינו כמו צרישא לצירוף חלה, ונפקא מיניה אם יוסף אחר כך עיסת חיוז על אותו עששה שאין בה שיעור, אין לחייבו בחלה כי כבר נפטר מחמת צירוף:

ביאור הגר"א

קמא פליג שאין שיפון ושזולת שועל מאטרפין יחד, והלכה כתנא קמא, והביאו בר"ש שם [ד"ה ירושלמי הירושלמי מהו שיירתיה רב הונא אמר כו', אבל בכוסמין לא פליגי שמצטרף עם שניהן, וזהו שכתוב למעלה הכוסמין מאטרפין כו': [י' והרמב"ם כו', שסובר דתנא קמא לא פליג עליה, וכן פסק בפירושו (פירוש המשניות שם) הלכה כרבי יוחנן בן נורי י', והירושלמי פירש שם הכסף משנה [בכורים ז, ג] דלעתה. וראה ברורה לדברי הרמב"ם בגמרא הנ"ל [ס"ק ח] דאמרינן שזולת שועל ושיפון מין שעורים, אלמא מינא חדא נינהו. והירושלמי איני יודע להולמו לפירוש הר"ש ורא"ש, דקאמר השיפון מצטרף עם החטין, ומתניתין אמרה [שם] החטים כו' [כ']. ועוד, גמרא דידן פליג כנוצר לעיל. והכלל, שאין נפקא מינה בין רמב"ם לרא"ש אלא בשיפון ושזולת שועל לבד אם מאטרפין יחד. ועיין בדק הבית [ריש עמוד עח] אבל דבריו דחוקים:

באר היטב

מאטרפין. דמה שכתב רמ"א בסמוך עירב קב מעיסה כו' מיירי בדרך נשיכה בעלמא ולא נעשין בלול כאחד, אבל אם עירב העיסות ממש הוה כמו קמח בקמח, עכ"ל: (ד) מפרישים. כתב הט"ז [ס"ק ג] ונראה דאם יש בעיסה אחת כשיעור ובאחת אין שיעור ורואה לצרפה לעיסה הגדולה הוה דינו כמו צרישא לצירוף חלה, ונפקא מינה אם יוסף אחר כך עיסת חיוז על אותו עששה שאין בה שיעור אין לחייבו בחלה, כי כבר נפטר מחמת צירוף:

אוצר מפרשים

העיסות ומכל מקום אינם מאטרפין, אם כן הוא הדין בעירב ראשי העיסות ולש אותם כאחת אלא שבאמצע לא נילשו כאחת אינן מאטרפין. הרי הדבר מבואר בירושלמי כדעת הט"ז שאם לש כל עיסה לעצמה ואחר זה לש שתי העיסות כאחת אף באמצע חשוב כעירב קמח. ואמנם בש"ס דמנחות פרק רבי ישמעאל דף ע' ע"ב [א] אהך מתניתין דכל חמשת המינים מאטרפין להתחייב בחלה ושאר דברים השונים שם במשנה, הביא עליה הך דרבי חיאי כולל שערבן קמחין תבואה ובצקות מאטרפין, וקאמר למאי נפקא מינה לחדש, אחד אמר לחמץ בפסח, ותד אמר למעשר שני, ולמה לא קאמר לחלה דמתניא בראשונה במתניתין, והייתי רגיל לפרש דכיון דנשוכין קיימא לן דאין חמשת המינים מאטרפין הוא הדין בבצקות, ודוקא קמח בקמח שנתערב מצטרף, ולכן לא קאמר לחלה, אבל לענין חמץ וחדש וכדומה אף בצק מצטרף. ולפי זה מצינו בזה מחלוקת בין הירושלמי ובבבלי, והיה נראה קצת כדברי הפרישה. ובתשובה (ירשוות יעקב)

ב (ש"ס פ"א ג) במה דברים אמורים בשערבן קמח. עיין בט"ז [ס"ק ב] הביא בשם הפרישה שכתב דדוקא בעירב קמח בקמח הוא דמאטרפין כל חמשת המינים, אבל בעירב העיסות ביחד הוי כמו נשיכה דאין מאטרפין. והוא חולק על זה וסובר דהוא הדין בעירבן יחד כשהן עיסות, ודדוקא בנשיכה הדברים אמורים. ושינוין לא הביאו ראה לדבריהם. ואני הקטן בתשובה הבאתי ראיא מלשון הירושלמי [חלה פ"א הלכה א] וז"ל אהא דמקשינן שני משניות אהדדי, דבריש פוק א' דחלה קאמר דכל חמשת המינים מאטרפין, ופרק ד' [משנה ב] קאמר דדוקא חטין וכוסמין כו', ומשני כאן בנשוק כאן בבלול, ותני רבי חיאי כן כולל שערבן תבואה קמחין בצקות מאטרפין, עירב ראשי עיסות אמר רב ייסא והדין נשוכין לאו כמעורב הוא ואת אמר אין מאטרפין והכי אינון מאטרפין. ביאור הדבר, דרבי חיאי קאמר דקמח ותבואה ובצקות מאטרפין, ואחר זה מסופק באם לא עירב כל הבצק יחד ללוש אותם כאחת אלא שערב ראשי העיסות ובאמצע לא עירבן מהו שיצטרפו, והשיב רב יסא דהרי נשוכין גם כן הוי כנתערבו ראשי

(ד) עירב קב מעיסה בו. פירוש, כיון דאין מאטרפין לא צאו לכלל חיוב (לעולם) [מעולם], מה שאין כן בסיפא בעירב קב קמח בו, מאחר שהיתה חייבת כבר והיה להן שעת חובה ונפטרו מאחר שעל דעת לחלק עירבן, כדלקמן סימן שכ"ו [סעיף ד ויהנה], אף לאחר שהוסיפו עליהם פטורים.

וכתב רש"ל [בציאורו לטור] אלא יפריש צלא צרכה, ע"ש: (ה) וצריך להפריש מכל מין ומין, כיון שהכוסמין באמצע ונושכים עם החטים מזד אחד ועם השעורים מזד אחד, הלכך תורם מכל אחד ואחד, שאין תורמין ממין על שאינו מינו. ואף על פי שהכוסמין מחייבין את החטים ואת השעורים אין תורמין מהכוסמין עליהם, לפי שגם הכוסמין מתחייבין צמה שנושכים מחטים ושעורים, ודי לו צירוף עם אחד מהם, הלכך אם תורם מן הכוסמין על השעורים, הוה כתורם מהחטים על השעורים, דכיון דצירוף החטים מחייב הכוסמין נגדרים הכוסמין אחר החטים ונקראים על שמם, וכן נמי על החטים מהאי טעמא. אבל

בסעיף שאחר זה דליכא אלא חצי קב, צכל אחד ליכא שיעור עד שינטרפו שלשתן, ונמצא דכוסמין שהוא מאטרף עם שניהם חייב, וחטים ושעורים דאין מאטרפין זה עם זה פטורים, עכ"ל הר"ש [ריש כלאים] והרא"ש [ה"ק, חלה סימן א], וצדדישה [אות ג] נסתפק בסעיף זה צמה שכתב שצריך להפריש מכל מין ומין אם צריך להפריש גם מהכוסמין, [אומימיני עליו] היאך יפריש שלש חלות הא אין כאן שיעור שלש חלות, אלא צרור דהכוסמין עושה החיוב ומכאן זה יחייב החטים והשעורים ותו לא, דהוא פטור עמהם. עוד כתב צפרישה [אות ין ח"ל, קב חטין מזד זה בו, לכאורה משמע דדוקא נקט קב, אבל אם לא היה אלא חצי קב מכל זד ובאמצע קב כוסמין לא היה מאטרף, דלא שדיין כל הכוסמין לזד זה ולזד זה. אבל ממה שכתב בסיפא חצי קב חטין מזד זה משמע דלאו דוקא נקט קב צרישא, עכ"ל. ודבריו תמוהים מאד, הא ודאי אי ליכא אלא חצי קב בחטים וחצי קב בשעורים ממילא עם הכוסמין לא היו שיעור שתי חלות והיאך יפריש שתי חלות, אלא פשוט דבעינן שיהיה צכל אחד מן הקצוות שיעור שעם צירוף האמצעי יהיה שיעור שתי חלות ואז יפריש שתי חלות מן הקצוות, אבל אם אין עם הצירוף רק שיעור חלה אחת וקצת יותר, אף על פי שיש ספק לאיזה מהם נצרך הכוסמין, מכל מקום כיון שמפריש על החטים ממילא ננטרפו הכוסמין עמהם ונפטרו הכוסמין כולן, ממילא אין צריכין להפריש אחר כך על השעורים שהרי אין צהם שיעור, וכן להיפך, כן נראה לי:

ביאור הגר"א

[יא] [נהגה עירב בו. ירושלמי] [שם סוף הלכה א] והביאור הר"ש פרק ד' [משנה ב ד"ה ירושלמי] את תנא תני כל המינין כו'. ואף שכתב הר"ש מיהו תימא כו' וצריך לומר כו', וכן דעת הראב"ד [השגות שם ז, טו], אבל הרא"ש [ה"ק, שם סימן יא] כתב כדבריו הראשונים וכפשוטיה, וכמו שכתב בתחלה שכבר היה להן שעת חובה כו', וכן דעת הרמב"ם [שם], ועיין סימן שכ"ו סעיף ד'. ומכל מקום לית הלכתא כהאי תנא, אלא כתנא דידן דבין להקל ובין להחמיר אין מצטרפין וכנזכר לעיל בשו"ע, הרא"ש [שם]:

באר היטב

(ה) מעורבים. ולא היה להם שעת חובה עד עתה, [ש"ק ס"ק ט:]: (ו) פטור. כיון דצאו ליד חובה פעם אחת ונפטרו כשחלקם, שוב אין חוזרין ליד חיוב חלה, כדלקמן סימן שכ"ו, [ש"ק ס"ק ין]. ומהרש"ל כתב דיפריש צלא צרכה, [ט"ו ס"ק ד:]: (ז) וחזר. דעריסותיכם אמר רמאמא, ואין זה דרך עריסה לערב צו מורסין וסובין לאחר שהפרישן מן הקמח, [ש"ק יא:]: (ח) בוי. פירש הש"ך [ס"ק יב] דר"ל מכל מין בפני עצמו, וצריך להפריש שלש חלות.

אוצר מפרשים

ג [ב"י פ"ק ה] [היאך יפריש ש"ש חלות וכו']. עיין נקודות הכסף [ס"ק א] שגם הוא הסכים להט"ו: (חתם סופר מהר"ק)

ה חייב בח"ה. דכיון שלא ננטרפו כשהיו מעורבים לא היה להם שעת חובה עד עתה, דלאחר שחלקו הוסיף [על] כל אחד רובע הקב ממנו ואיכא חמש רביעיות לכל אחד ואחד ממין אחד, נחמיצה צכל אחד ואחד להפריש חלה: י פטור. כיון דצאו ליד חובה פעם אחת ונפטרו כשחולקים, שוב אין חוזרין ליד חיוב חלה צהוסיף על כל אחד רובע הקב, כדלקמן סימן שכ"ו [סעיף ד ויהנה]: יא אינו מצטרף. דעריסותיכם אמר רמאמא [במדבר טו, כ], ואין זה דרך עריסה לערב צו מורסין וסובין לאחר שהפרישן מן הקמח: יב באמצע מחברין. להחמיצ כולה צחלה כאלו היה צכל אחד שיעור חלה. דאף על גב דחטין ושעורים אין מאטרפין, הכוסמין שצאמצע מאטרף עם שניהם כדלעיל סעיף צ', ואם כן החטים חייבים צלא השעורים והשעורים חייבים צלא החטים, ותורם מכל אחד ואחד צפני עצמו שהרי אין תורמין מין על שאינו מינו, וגם מן הכוסמין תורם צפני עצמו, והרי מפריש שלש חלות. אבל אין תורם מן הכוסמין

על שלשתן, דאף על פי שהכוסמין מחייבים את החטים ואת השעורים אין תורמין מן הכוסמין עליהם, לפי שגם הכוסמין מתחייבים צמה שנושכים בחטים ובשעורים והיה די לו צירוף אחד מהן, לפיכך אם היה תורם מן הכוסמין על השעורים היה כתורם מן החטים על השעורים, דכיון דצירוף החטים מחייב הכוסמין נגדרים הכוסמין אחר החטים ונקראים על שמם, וכן נמי אם היה תורם מן הכוסמין על החטים הוה כתורם מן השעורים על החטים מהאי טעמא, וכן נמי מהאי טעמא גופיה אם היה תורם מן החטים על הכוסמין או מן השעורים על הכוסמין הוה כתורם מן החטים על השעורים או מן השעורים על החטים, לפיכך צריך להפריש מן כל מין ומין צפני עצמו: יג מצטרפים ותורם בו. דכיון דליכא צכל אחד אלא חצי קב הרי אין כאן שיעור חלה עד שינטרפו שלשתן, ונמצא דכוסמין ששניהם מאטרפין עמה ומשלימים אותה לכשיעור וחייב, וחטים ושעורים שאין מאטרפין זה עם זה פטורים:

על שלשתן, דאף על פי שהכוסמין מחייבים את החטים ואת השעורים אין תורמין מן הכוסמין עליהם, לפי שגם הכוסמין מתחייבים צמה שנושכים בחטים ובשעורים והיה די לו צירוף אחד מהן, לפיכך אם היה תורם מן הכוסמין על השעורים היה כתורם מן החטים על השעורים, דכיון דצירוף החטים מחייב הכוסמין נגדרים הכוסמין אחר החטים ונקראים על שמם, וכן נמי אם היה תורם מן הכוסמין על החטים הוה כתורם מן השעורים על החטים מהאי טעמא, וכן נמי מהאי טעמא גופיה אם היה תורם מן החטים על הכוסמין או מן השעורים על הכוסמין הוה כתורם מן החטים על השעורים או מן השעורים על החטים, לפיכך צריך להפריש מן כל מין ומין צפני עצמו: יג מצטרפים ותורם בו. דכיון דליכא צכל אחד אלא חצי קב הרי אין כאן שיעור חלה עד שינטרפו שלשתן, ונמצא דכוסמין ששניהם מאטרפין עמה ומשלימים אותה לכשיעור וחייב, וחטים ושעורים שאין מאטרפין זה עם זה פטורים:

על שלשתן, דאף על פי שהכוסמין מחייבים את החטים ואת השעורים אין תורמין מן הכוסמין עליהם, לפי שגם הכוסמין מתחייבים צמה שנושכים בחטים ובשעורים והיה די לו צירוף אחד מהן, לפיכך אם היה תורם מן הכוסמין על השעורים היה כתורם מן החטים על השעורים, דכיון דצירוף החטים מחייב הכוסמין נגדרים הכוסמין אחר החטים ונקראים על שמם, וכן נמי אם היה תורם מן הכוסמין על החטים הוה כתורם מן השעורים על החטים מהאי טעמא, וכן נמי מהאי טעמא גופיה אם היה תורם מן החטים על הכוסמין או מן השעורים על הכוסמין הוה כתורם מן החטים על השעורים או מן השעורים על החטים, לפיכך צריך להפריש מן כל מין ומין צפני עצמו: יג מצטרפים ותורם בו. דכיון דליכא צכל אחד אלא חצי קב הרי אין כאן שיעור חלה עד שינטרפו שלשתן, ונמצא דכוסמין ששניהם מאטרפין עמה ומשלימים אותה לכשיעור וחייב, וחטים ושעורים שאין מאטרפין זה עם זה פטורים:

על שלשתן, דאף על פי שהכוסמין מחייבים את החטים ואת השעורים אין תורמין מן הכוסמין עליהם, לפי שגם הכוסמין מתחייבים צמה שנושכים בחטים ובשעורים והיה די לו צירוף אחד מהן, לפיכך אם היה תורם מן הכוסמין על השעורים היה כתורם מן החטים על השעורים, דכיון דצירוף החטים מחייב הכוסמין נגדרים הכוסמין אחר החטים ונקראים על שמם, וכן נמי אם היה תורם מן הכוסמין על החטים הוה כתורם מן השעורים על החטים מהאי טעמא, וכן נמי מהאי טעמא גופיה אם היה תורם מן החטים על הכוסמין או מן השעורים על הכוסמין הוה כתורם מן החטים על השעורים או מן השעורים על החטים, לפיכך צריך להפריש מן כל מין ומין צפני עצמו: יג מצטרפים ותורם בו. דכיון דליכא צכל אחד אלא חצי קב הרי אין כאן שיעור חלה עד שינטרפו שלשתן, ונמצא דכוסמין ששניהם מאטרפין עמה ומשלימים אותה לכשיעור וחייב, וחטים ושעורים שאין מאטרפין זה עם זה פטורים:

על שלשתן, דאף על פי שהכוסמין מחייבים את החטים ואת השעורים אין תורמין מן הכוסמין עליהם, לפי שגם הכוסמין מתחייבים צמה שנושכים בחטים ובשעורים והיה די לו צירוף אחד מהן, לפיכך אם היה תורם מן הכוסמין על השעורים היה כתורם מן החטים על השעורים, דכיון דצירוף החטים מחייב הכוסמין נגדרים הכוסמין אחר החטים ונקראים על שמם, וכן נמי אם היה תורם מן הכוסמין על החטים הוה כתורם מן השעורים על החטים מהאי טעמא, וכן נמי מהאי טעמא גופיה אם היה תורם מן החטים על הכוסמין או מן השעורים על הכוסמין הוה כתורם מן החטים על השעורים או מן השעורים על החטים, לפיכך צריך להפריש מן כל מין ומין צפני עצמו: יג מצטרפים ותורם בו. דכיון דליכא צכל אחד אלא חצי קב הרי אין כאן שיעור חלה עד שינטרפו שלשתן, ונמצא דכוסמין ששניהם מאטרפין עמה ומשלימים אותה לכשיעור וחייב, וחטים ושעורים שאין מאטרפין זה עם זה פטורים:

עם ציונים מהש"ך (* כן הוא בטור [שם] וכן כתוב בצה"ה בסוף סימן שכ"ו [סעיף ד:]: ית. משנה ו' פרק צ' חלה:

יט. שם: כ. [מוספתא פרק (ד') [צ] חלה [הלכה ג] וכמו שפירשה הר"ש שם בפירוש המשניות [כלאים פ"א משנה א סוף ד"ה החטין] והרא"ש צחלות חלה [סימן א]: כא. שם בפירוש הר"ש והרא"ש, דכיון דצירוף הכוסמין מחייבין את החטין צלא השעורין וכן מחייבין את השעורין צלא החטין: כב. שם במוספתא: (* פירוש כיון דליכא שיעור עד שינטרפו שלשתן [ר"ש ורא"ש שם]:

ציונים לרמ"א עם ציונים מהש"ך (א טור [עמוד ע"ה עט]:

נקודות הבקש

שכר אן [ב"י פ"ק הן חסד על הדרישה דהיאך יפריש ש"ש חלות כו'. ובעטרת זכב [לגוש סעיף ד] ובעטני מלך ריש הלכות חלה [מעטני יום טוב חות ז: דברי חסידות חות צ] כתבו כדפרישה דיפריש שלש חלות, מיהו ח"כ [עמוד פ] כתב דהכוסמין פטורים, ו"ל דהערת זכב והמעטני מלך מיירי בשם על ידי צירוף הכוסמין שיעור שלש חלות, ודוק:

הגהות והערות

[ג] חוקן ממהדורת למעבר: חרל"ו: [ד] נוסף ממהדורת אמ"ד חכ"צ [באר הגולה] ע"פ לשון הטור, ראה צלא הגולה אחר חות ז': [ה] ואם הפריש הסובין והסוקין, עיין דרך אמונה [בכורים פ"ו ס"ק קנה] ושו"ת שצט הלוי ח"ד סימן ג. אולם הש"ך כתב גם סובין: [ו] הש"ך העמיק את לשון הלבוש, ועיין נקודות הכסף [ס"ק א] דאירי בשם ע"י צירוף הכוסמין שיעור שלש חלות: [ז] במהדורת הורדנא תקס"ו נדפס "כן כתב הר"ש והרא"ש, וז"ע חלה לי באמצע דהא מין אחר אינו מפסיק כמו שכתוב בסעיף ז", ובאמת במוספתא ליתא לחיבה "באמצע", והכ"י [עמוד פ ד"ה קב] כתב דכן פירשו הר"ש והרא"ש במוספתא. ויש לציין דהגר"א גרס כן בציאורו לירושלמי ובהגהותיו שם (אך במוספתא לא גביה ק:):

שלחו ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - יח יו"ד ט (ער - שלג) / קארו, יוסף בן אפרים (עמוד 229) 34170

שִׁיפּוֹן מִצְטָרֵף עִם שְׁעוּרִים
וְכִסְמִין, וְלֹא עִם שִׁבְלֵת שׁוּעַל
וְחִטִּים. שִׁבְלֵת שׁוּעַל מִצְטָרֵף
עִם שְׁעוּרִים וְכִסְמִים, וְלֹא עִם
חִטִּים וְשִׁיפּוֹן. וְלִהְרִמֵּב"ם,
כִּסְמִין וְשִׁבְלֵת שׁוּעַל וְשִׁיפּוֹן
מִצְטָרֵפִים.

איתא במשנה (פרק ד' משנה ב'):

אֵיזָה הוּא מִין בְּמִינוֹ, הַחִטִּים אֵינָן
מִצְטָרְפוֹת עִם הַכֹּל, אֲלָא עִם הַכִּסְמִין.
הַשְּׁעוּרִים מִצְטָרְפוֹת עִם הַכֹּל, חוּץ מִן
הַחִטִּים. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר, טָאָר
הַמִּינִים מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה.

בפשטות דברי המשנה מובן שתנא קמא ביאר דיני חטים ושעורים בצירוף עם שאר המינים, ואילו שאר המינים דהיינו כוסמין שיבולת שועל ושיפון לא דיבר התנא כלל, וכמו כן פשוט דברי רבי יוחנן בן נורי הוא לעניין שאר המינים האם הם מצטרפים זה עם זה, וא"כ לכאורה אינו מובן במה נחלק רבי יוחנן על תנא קמא.

רב הונא תירץ שיסוד המחלוקת הוא לעניין צירוף שיפון עם שיבולת שועל, משום שלדעת תנא קמא השיפון הוא מין כוסמין, ולכך הוא מצטרף לחטים, נמצא שהשיפון הוא מין חטים. ואילו שיבולת שועל הוא מין שעורים, שהרי הוא מצטרף אל השעורים, לכך שיפון ושיבולת שועל אינו מין אחד. ולזה חולק רבי יוחנן בן נורי שהשיפון מצטרף אל השיבולת שועל. **בהכרעה** זו שא"א לצרף שיפון עם שיבולת שועל הקשו האחרונים:

(א) האיך הכריעו בפשטות שהשיפון הוא מין חטים בלבד, שהרי כנתיבא כאן שרב הונא הבין שהשיפון הוא מין כוסמין, ממילא יש לדמותו לגמרי לכוסמין, והרי לעניין כוסמין מבואר שהוא מצטרף גם אל החטים וגם אל השעורים, מובן שיש בתכונת הכוסמין שהוא דומה

ליישוב שיטתו עם הירושלמי, שהה"נ גם בירושלמי עצמו לא נאמרה הלכה זו באופן וודאי, אלא כתוב בלשון "אם אתה אומר", דהיינו שאינו בדרך וודאי, לכך להלכה לא הכריע הטור שהשיפון מצטרף עם החטים, אלא כפשטות לשון המשנה שרק כוסמין מצטרפים עם החטים.

עוד כתב ליישוב באופן אחר שהה"נ גם הירושלמי עצמו אינו סובר שהשיפון מצטרף עם החטים, ומה שאמר "אם אתה אומר" היינו בדרך תמיהה, אבל לא שהכריע כן בפשטות.

וְהַכִּסְמִין מִצְטָרְפִין עִם כָּל
אֶחָד וְאֶחָד

איתא במשנה השעורים מצטרפים עם הכל חוץ מן החטים, מובן שכוסמין מצטרפים עם השעורים. אמנם איתא בגמרא (פסחים לה.) תנא כוסמין מין חטין, מובן לכאורה שהוא מין חטים ולא מין שעורים. ותרצו הראשונים:

א. התוספות (שם) והר"ש (כלאים פרק א') תירצו שהכוונה על חלה, שלעניין חלה כוסמין מצטרף עם החטים כמו ששינוי שהחטים אינם מצטרפים אלא עם הכוסמין²⁷. והקשו בתוספות שם שמדברי הגמרא מובן שכוסמין הוא מין חטים בלבד, ואילו במשנה בחלה מובן שהכוסמין מצטרפים עם השעורים ג"כ, ואם הם מין חטים אינו מובן האיך הם מצטרפים עם השעורים. לכך פירשו שם התוספות שכוסמין מין חטים הכוונה אף מין חטים, וכ"ש מין שעורים.

ב. המאירי (פסחים שם) תירץ שהה"נ הכוסמין אינם מצטרפות עם השעורים, ומה שכתוב במשנה השעורים מצטרפים חוץ מן החטים הכוונה מכל מין החטים, ולכך היות כוסמין הוא מין חטים, לכך הוא אינו מצטרף עם השעורים.

(ע. ד"ה כוסמין) פירשו שלעניין חלה איתמר, ואחרונים רבים באו ליישב דברי רש"י שם, ואכהמ"ל.

²⁷ משום שרש"י ביאר שם שדברי הגמרא הוא לעניין תרומה, שכוסמין נקרא מין במינו, וע"ז חולקים התוספות על רש"י, משום שרש"י בעצמו במנחות

שיטת הטור

	חיטה	שעורה	כוסמין	שיבולת שועל	שיפון
חיטה		לא	✓	לא	לא
שעורה	לא		✓	✓	✓
כוסמין	✓	✓		✓	✓
שיבולת שועל	לא	✓	✓		לא
שיפון	לא	✓	✓	לא	

שיטת הרמב"ם

	חיטה	שעורה	כוסמין	שיבולת שועל	שיפון
חיטה		לא	✓	לא	לא
שעורה	לא		✓	✓	✓
כוסמין	✓	✓		✓	✓
שיבולת שועל	לא	✓	✓		✓
שיפון	לא	✓	✓	✓	

עֲרֵב קֵב מַעֲסָה עִם קֵב אַחֵר
מַעֲסָה שְׁאִינוּ מֵינוּ, וְחִלְקוּ אַחֵר כָּךְ
וְהוֹסִיף עַל כָּל אֶחָד רֹצֵעַ הַקֵּב
מִמֵּינוּ, חֵיב בְּחֻלָּה בִּין שְׁלֹשׁ
נִכְטְרָפוּ כְּשֶׁהָיוּ מְעַבְּדִים. אֲבָל אִם
עֲרֵב קֵב קָמַח עִם קֵב קָמַח מִמֵּינוּ
אַחֵר עַל דַּעַת לְחַלְקוֹ וְחִלְקָם
וְהוֹסִיף עַל כָּל אֶחָד רֹצֵעַ הַקֵּב
מִמֵּינוּ, פָּטוּר

בירושלמי הביאו ברייתא שמבואר שם שלדעת רבי יוחנן בן
נורי כל המינים מצטרפים זה עם זה, בסוגיא
הקודמת למימרא זו מבואר שיש לחלק בין נשוך לבלול,
שלעניין כלול דווקא אמרינן שכל המינים מצטרפים זה עם זה,
אבל נשוך לא, ואילו בברייתא זו מבואר שבכל גווני מצטרף זו
עם זו. והגמרא מתרצת שיש לחלק בין נשוך לבלול.

גם לחיטים וגם לשעורים, ממילא נימא שגם השיפון
יש בו שתי התכונות הללו, ונימא שפיר שתנא קמא
אינו חולק על רבי יוחנן בן נורי. וביאר מהר"א פולדא
שהה"נ בכוסמין יש בו תכונה כפולה שהוא דומה גם
אל החיטים וגם אל השעורים, אבל השיפון אינו דומה
לגמרי אל הכוסמין, אלא דומה לכוסמין בצד החיטים
שבו, ולכך הוא אינו מצטרף אל הדומים לשעורים.

(ב) אפילו אי נימא ששיבולת שועל דומה לשעורים, מ"מ
יהא שיפון מצטרף עימו, שהרי נתבאר כאן שהשיפון
דומה לחיטים, ומ"מ מבואר במשנה שהוא מצטרף גם
אל השעורים, נמצא שהשיפון דומה לחיטים וגם אל
השעורים, א"כ כמו שהשיפון מצטרף אל השעורים
עצמו נימא שהוא יצטרף אל השיבולת שועל שהוא
דומה לשעורים.

נמצא שלפי פירוש זו יסוד המחלוקת בין רבי יוחנן בן נורי
ות"ק הוא לעניין צירוף שיבולת שועל ושיפון, שהיות
ושיפון הוא יותר מין חיטים מאשר שיבולת שועל, שאע"פ
ששניהם מין שעורים, היינו ביחס לשעורים, אבל כלפי עצמם יש
בהם חילוק, ולכך לדעת ת"ק אינם מצטרפין, אבל לדעת רבי
יוחנן בן נורי מצטרפים.

הרמב"ם (פרק ז' הלכה ג') הכריע שגם שיבולת שועל ושיפון
מצטרפים. הבית יוסף ביאר שהרמב"ם הכריע כשיטת
רבי יוחנן בן נורי ששניהם מצטרפים זה לזה. אמנם מהר"י
קורקוס ביאר שאין הרמב"ם מכריע כיחיד, אלא דעת הרמב"ם
שרבי יוחנן בן נורי מבאר דעתו של ת"ק, ולעולם אין שום
מחלוקת בין ת"ק ורבי"ן, לכך אין שום מניעה להכריע כרבי
יוחנן בן נורי.

ערוך השולחן יורה דעה סימן שכד

סעיף יח

כתבו הטור והש"ע סעי' ד' קב חטים מצד זה וקב כוסמין באמצע מחברן והרי אלו מצטרפין וצריך להפריש מכל מין ומין חצי קב חטים מצד זה וחצי קב שעורים מצד זה וחצי קב כוסמין באמצע מצטרפין ותורם מן הכוסמין על שלשתן עכ"ל וזהו תוספתא פ"ב [הל' ג'] דחלה והנה בסיפא הטעם פשוט דהכוסמין שהוא מצטרף בנשיכה עם החטין ועם השעורין ולכן אף על גב דחטים ושעורים אין מצטרפין בנשיכה זל"ז מ"מ הכוסמין שבאמצע מחברן אף על גב דבין כולם לא הוי אלא שיעור חלה אחת וממילא דמפריש מן הכוסמין אבל ברישא טרחו למה צריך להפריש מכל מין ומין הלא בזה ג"כ כשיפריש מהכוסמין יעלה לכולם וכתבו טעמים דחוקים [עי' ש"ך סק"ב וט"ז סק"ה וב"ח]:

סעיף יט

ולענ"ד נראה הטעם פשוט דוודאי אם היה חצי קב כוסמין באמצע דבע"כ זה החצי קב היה עושה שיעור לשניהם היה מפריש מהכוסמין ודיו אבל כיון שיש קב באמצע אמרין שא"צ לחיבור החטים והשעורים אלא שדינן חצי קב לחטים וחצי קב לשעורים ונמצא ששני שיעור חלות הן ואם יפריש מהכוסמין בלבד שמא הוא מפריש מהצד השייך להחטים וישארו השעורים בלא חלה או להיפך ושיצמצם ליטול מאמצע ממש א"א לצמצם ולכן מהחטים והשעורים מוכרח להפריש ומהכוסמין באמת א"צ להפריש וכוונת התוספתא הוא רק דלא מהני הפרשת הכוסמין בלבד כבסיפא וזה שכתבנו דחצי קב עושה שיעור לשניהם זהו לפי שיעור דקב ומחצה ודוגמא בעלמא הוא וכן אם היה חצי קב חטים מצד זה וחצי קב שעורים מצד זה וקב כוסמין באמצע ג"כ מפריש מן הכוסמין בלבד [וכ"כ הב"ח דמהכוסמין א"צ להפריש וכ"כ הט"ז שם והדרישה נסתפק בזה ע"ש ודו"ק]:

סעיף כ

ודוקא דבר השייך בחלה מצטרף כשהוא באמצע אבל קב חטים מצד זה וקב חטים מצד זה וקב אורז באמצע תנן שם דאינו מחבר אפילו כשמשני הצדדים חטים וכ"ש כשמצד אחד חטים ומצד אחד שעורים וכן אם ביניהם היה קב של כותי או קב תרומה או חלה כיון שאין עליו חיוב חלה איו מצרפן והכי אמרין בירושלמי שם אבל אם היה ביניהם קב של אשה אחרת אף על גב דעיסות של שתיים אין מצטרפות לשיעור חלה מ"מ מחברת את הצדדים וכן אפילו היה ביניהם קב של מין אחר שאינו מצטרף להצדדים ע"י נישוך כמו שעורים בין החטין שמהצדדים מ"מ כיון שהיא שייך בחלה מצטרף את הצדדים כשכולם בנישוך דחשבינן כאלו הצדדים נתנשכו זל"ז וכן אם היה ביניהם עיסת הקדש איתא בירושלמי דמצרפן וכ"כ הרמב"ם בפ"ז [הל' ו'] ואף על גב דהקדש פטור מן החלה מ"מ כיון שאם ירצה יפדה אותה מהקדש ונתחייב בחלה נקראת שיש עליה חיוב חלה כן כתב הרמב"ם הטעם ע"ש וצ"ל דמיירי שהקדישה משגלגלה דאם הקדישה מקודם וגלגלה הגזבר ואח"כ פדאה פטורה כדתנן בפ"ג [מ"ג] וכמ"ש הרמב"ם בפ"ח [הל' ז'] ע"ש:

סעיף כא

יראה לי דכל אלו שאמרנו שמחברין את הצדדין אף שעל עיסה זו אין בה חיוב עתה כגון שהורמה חלתה או היא של הקדש או שאין ביכולת לצרפה להצדדין כגון של אשה אחרת אינו אלא כשבהצדדין מין אחד או מין המצרף ביחד כחטין וכוסמין וכיוצא בזה אבל כשמהצדדין הם שני מינים אינו כלום דמה מועיל שמחברן ביחד הא אינו מצטרף זל"ז וזה מועיל רק אם האמצעית חייבת עתה בחלה והיא מצטרפת לשני הצדדין כמו כוסמין בין חטין ושעורין דאז מצטרפת כולם יחד כמו שנתבאר:

סעיף כב

דבר ידוע שאין תורמין ומעשרין מן החדש על הישן ומן הישן על החדש ומ"מ אם מונחים שני קבים חטים אחד מצד זה ואחד מצד זה ושניהם מחדש וקב ישן מחברן באמצע מצרף את שניהן דלא גרע מניטלה חלתה שהרי גם על האמצע יש חיוב חלה וכן להיפך כשישן בצדדים וחדש באמצע ומ"מ קב של תבואה ישנה עם קב של חדש אין מצטרפין זל"ז להתחייב בחלה ובירושלמי שם פ"ד [הל' ב'] מקשה דאם חטים וכוסמין מצטרף זל"ז מפני שדומין זל"ז כ"ש חדש וישן ומתערך דכוסמין וחטין שני מינים הם ולא יטעו לומר שתורמין ומעשרין מזה על זה לפיכך אמרו דאין מצטרפין ע"ש ויראה לי דזהו רק בחלה דרבנן הם אמרו והם אמרו אבל בחלה דאורייתא כיון דמן התורה מצטרפין וחייב בחלה היכי מצו רבנן למיפטרמה ומה שלא פי' כן בירושלמי משום דאפילו בבית שני לא היתה חלה של תורה כלל כמ"ש בריש סי' שכ"ב [וא"צ למ"ש הש"ך סקט"ז ודו"ק]: